REDACȚIUNEA, Administrațiunea și Tipografia Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc.— Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE se primesc la Administrațiune în Brașov și la următorele BIROURĬ de ANUNȚURĬ: în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik. În Budapesta: la A. V. Goldberger. Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o seria garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. — Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numĕr de Duminecă 21).

„GAZETA“ iese în fiĕcare ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria: Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe trei lunĭ 6 cor. N-rii de *Duminecă* 2 *fl.* pe an.
Pentru România și străinătate: Pe un an 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr. N-rii de *Duminecă* 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-nii colectorĭ.
Abonamentul pentru Brașov *Administrațiunea*, Piața mare. Têrgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe șése lunĭ 10 cor., pe trei lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe 6 lunĭ 12 c., pe trei lunĭ 6 corone. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât și insertiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 115.—Anul LXV. Brașov, Duminecă 26 Maiŭ (8 Iunie). 1902.

Cum se lucréză la noi?

De un timp încóce se aude puțin și se face puțină gălăgie despre Kulturegyleturĭ și în genere despre activitatea maghiarisătóre, numită și „acțiune de cucerire culturală“. Sĕ nu credețĭ însĕ, că acéstă liniște, ce s'a făcut după-ce mulțĭ anĭ de-a-rêndul s'a bătut toba cea mare, însémnă, că nisuințele și acțiunea de maghiarisare ar fi dat îndĕrĕt sĕu c'ar stagna.

Ce-i drept, membrii „*egylet*“-urilor șoviniste de tot felul își luaseră la început un avênt pré de tot mare. Credeau, că „cucerirea pe cale culturală și socială“ s'ar puté face așa numai în sbor. Nu pricepeau, că pentru așa ceva se cer ḑecĭ și chiar sute de anĭ, și că mai întâiŭ de tóte se cere ca un popor, care vré sĕ desnaționaliseze și sĕ asimileze pe altul mai mic, sĕ aibă însu-șĭ o cultură superióră, cum nu-o au și cum nu o vor avé-o Maghiarii nicĭ peste o sută de anĭ, și în fine se cere sĕ fie acel popor mare și puternic și sĕ aibă alt aluat de frământat, nu de cel, din care e făcut Românul, care cu tóte că, orĭ tocmai fiind-că e încă înapoiat în cultură și mult oțĕlit de vijeliile vremurilor își păstréză cu îndîrjire legea, limba și naționalitatea.

Fără îndoială, că maghiarisatorii noștri, șépte-spre-ḑece anĭ după înființarea Kulturegyletu-lui ardelenesc la Clușiŭ, s'au convins, că n'au măsele pentru nuca, ce vreau s'o spargă și decĭ li-s'au mai blegoșat aripile însuflețirei lor fanatice. Cu tóte astea la o întórcere sĕu la o purtare mai cuminte ferescă D-ḑeu sĕ se gândéscă. Și-au schimbat însĕ totu-șĭ purtarea dinafara și au început a face mai puțin sgomot cu activitatea lor de „cutropire“.

Șoviniștii maghiarĭ, de-'s cumințĭ orĭ nebunĭ, lucréză cum lucréză, susțin școlĭ și învĕțătorĭ, dau ajutóre și cheltuesc pe fie-care an sume însemnate pentru premiarea învĕțătorilor românĭ, zeloșĭ în predarea limbei maghiare, mai ales în ținuturile cele mai amenințate unde Românii sunt amestecațĭ cu Ungurii, împart cărțĭ, și foi periodice printre poporul nostru.

Dér cum le rĕspund Românii? Ce se face, ce s'a organisat la noi de atâțĭ 'mar de anĭ pentru a combate acțiunea maghiarisătóre a *egyleturilor*, sĕu pentru a face și noi cel puțin atâta propagandă pentru limba românéscă, câtă fac adversarii în contra ei?

Ce se face și ce s'a organisat la noi pentru a îndemna poporul nostru tot mai mult la studiul limbei române, la cetirea de cărțĭ și foi folositóre românescĭ și în deosebĭ pentru a cultiva stăruința și zelul dascălilor noștri în învĕțarea și predarea limbei românescĭ, prin împărțire de premii între cei ce se disting la esamene?

Nu ḑicem că nu s'ar face chiar nimic în direcțiunea acésta. De când au început sĕ lucreze mai mult și despărțĕmintele Asociațiunei, se mai vede câte un esemplu, câte-o inițiativă frumósă și vrednică de tótă lauda. Se mai găsesc icĭ colo și bărbațĭ cu dare de mână, Românĭ de inimă, carĭ jertfesc câte ceva, — mai cu sémă pe timpul esamenelor, — pe altarul românismului.

Este însĕ óre destul cu atât? Putem noi sĕ avem consciința curată, că ne-am împlinit datoria în fața adversarilor, carĭ nu se astîmpără de-a unelti în tot chipul în contra limbei nóstre?

Nu! și éră nu!

N'ajunge nicĭ pe-o măsea, ce se lucréză în privința acésta. E de lipsă ca toțĭ Românii luminațĭ și cu inimă pentru causa cea mare a limbei românescĭ sĕ înțelégă, că lucrarea nóstră de apĕrare trebuesce organisată și că ea trebue sĕ împreune la un loc pe toțĭ factorii și tóte puterile nóstre spirituale, morale și materiale. Sĕ simtă întreg poporul nostru, sĕ simtă tótă țera, că în fruntea Românilor stă un sfat, care nu lasă nimic neîntrebuințat, nu se retrage dela nicĭ o jertfă pentru a veni în ajutorul limbei române, a-o apĕra și a face sĕ progreseze și sĕ înflorésca, în mânia tuturor dușmăniilor.

Étă un teren mare de cugetare și de activitate pentru tinerimea națiunei nóstre! Când vom avé fericirea sĕ vedem reînviind în sînul tinerimei nóstre sfântul apostolat al dragostei de limbă și de învĕțătură românéscă în folosul, spre binele și spre mântuirea odraslei nefericite a gintei latine din préjma Carpaților?

---

† Episcopul Michail Pavel.

Nume binecuvêntat, nume nemuritor pentru tóte timpurile și tóte inimile românescĭ! Au trecut sute de anĭ, până ce ni-l'a dat Dumneḑeu, și vor trece alte sute în lumea acésta a compromiselor, a egoismului fără suflet și a amețelilor pe tóte terenele, până póte îĭ va veni un vrednic urmaș.

N'a fost ceea ce se ḑice om mare, întemeietor, sĕu rĕsturnător de regimurĭ, nicĭ om de aceia, care sĕ fi avut vr'un rol decidĕtor în destinele patriei sale, ba nicĭ măcar fericitor sĕu mântuitor de patrie, de carĭ se preumblă aḑĭ pe tóte cărările în belșug — dér' a fost inima mare, inima fără părechiă, căreia îi era o fericire a jertfi pentru omenime, a șterge lacrimĭ, a pune ca grădinariul cel prevĕḑĕtor temeiŭ solid pentru înflorirea viitóre a némului și bisericei sale.

Omenii ḑișĭ marĭ costă pe omenime de obiceiŭ mult sânge, multă avere, multe lacrimĭ; ómenii marĭ la inimă, cum a fost veneratul archiereu Mihail Pavel, vindecă rane, șterge lacrimĭ, sémĕnă mângăere, îndestulire și fericire pe unde numai se întorc.

El a fost, cum ḑice poporénul român, „omul lui Dumneḑeu“: Simplu în manierile sale, simplu în traiul sĕu, natural în vorbirea sa, urînd tot, ce este „făcut“, a fost drept și cald la inimă.

A face bine îi era necesitatea inimei și se mira mult de aceea, că jertfele cele multe aduse pe altariul binelui de obște i-se atribuiau de merite. „*Ce am făcut eu*“ — scrie în epistola sa adresată amicului sĕu din tinerețe, vicariului Selagiului Alimpiu Barboloviciŭ, drept rĕspuns la adresa Selăgenilor din incidentul jubileului sĕu preoțesc de 50 de ani, — *că ómenii fac atâta vorbă despre meritele mele? Meritele se încep acolo, unde s'au gătat datorințele. Eu nu pot face destul nicĭ datorințelor mele celor multe și marĭ, necum sĕ-mĭ câștig merite!*“

Cuvinte de aur ale unei inimĭ de aur în vécul corupțiunei și amețelei! Nicĭ nu se potrivesc cu timpul nostru plin de farisei și ipocrițĭ

N'a făcut destul nicĭ datorinței sale, necum sĕ aibă merite?! D'apoi ce au făcut și fac episcopii romano-catolicĭ din colosalele lor venite de câte douĕ până la cincĭ sute de mii florinĭ, décă el din cele 60—80 mii de florinĭ venit anual n'a făcut destul nicĭ datorinței sale cu câte multe, ce a făcut?!

Blândeța inimei sale de tótă lumea cunoscută nimic nu o caracteriséză mai bine, decât cuvintele Majestăţii Sale, când a auḑit, că patrioții orădanĭ, cărora încă le-a împărțit cu înbelșugare din bunĕtatea inimei sale, la ivirea pe scenă a „mântuitorului de patrie“ Pituk Béla i-au spart ferestrile palatului: „Acésta

---

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“.

Românii în lumină strĕină.

III.

Jupânul Brocner, după-ce și-a făcut studiile la școlile cele marĭ din Germania, începuse sĕ scrie încă de pe la anul 1879. Nimeni nu l'a băgat în sémă, căcĭ în literatura germană multe condeie alese muncesc și trebue sĕ aibă cine-va un talent deosebit, pentru-ca sĕ-l observe lumea și sĕ ḑică, uite mĕ! și ăsta e scriitor. După ḑece ani de muncă zadarnică șĭ-a ḑis: „Nu mĕ pot face renumit nicĭ într'un chip, haid' sĕ fac și eu ca *Herostrat*, care la anul 356 înainte de nascerea lui Christos, voind sĕ-șĭ facă numele nemuritor, a aprins templul ḑeiței Diana din orașul Efes, un templu, care era așa de frumos, încât se numĕra între cele șépte minunĭ ale lumei. Adevĕrat, că numele lui Herostrat se pomenesce până în ḑiua de astăḑĭ, deși de atuncĭ au trecut 2258 de anĭ, însĕ pomenirea acésta numai pomenire de laudă nu este și numele lui urgisit, ca a unuia, care a făcut un fapt nelegiuit, se dă și astăḑĭ, ca poreclă, unui om blăstĕmat, care a făcut vr'un lucru mișelesc, numai ca numele lui sĕ iasă de-asupra.

După ḑece anĭ de muncă zadarnică cu condeiul, și-a ḑis jupânașul: Stai, că sciu eu cum sĕ-mĭ fac numele slăvit! Sĕ mĕ apuc sĕ dau prin tărbacă pe cei Românĭ! Diarele tóte sunt în mânile nóstre, ale poporului ales. Lumea astăḑĭ nu mai gândesce cu creerii sĕi, ci cu creerii acelora, carĭ scriu la ḑiare. Orĭ-ce talent mare, nu póte sĕ fie recunoscut ca talent mare, décă nu este lăudat în gazetele evreescĭ, pe când din contră chiar și un talent mai neînsemnat, décă gazetele nóstre îl laudă, lumea trebue sĕ bată din palme și sĕ ḑică: Uite, ăsta-i om mare și învĕțat! Și apoi, décă voiŭ zugrăvi pe Românĭ în colorile cele mai negre, asta nu se póte sĕ nu placă gazetelor nóstre, pentru-că mare ciudă au ele pe România, din pricina, că nicĭ până în ḑiua de astăḑĭ nu au dat drepturĭ politice Evreilor.

Și s'a apucat jupânul Brociner la 1889 și a scris un roman întitulat „*Ionel Fortunat*“, în care șĭ-a vĕrsat tótă rĕsbunarea asupra Românilor. Din acest roman apoi a făcut, împreună cu un alt tovarăș al sĕu, Ganghofer, o dramă întitulată „Nunta din Vălenĭ“, care a fost representată la teatrul poporal din Viena (Deutsches Volkstheater).

Sĕ înțelege, că ḑiarele tóte lăudau din cale afară drama jupânului și multă batjocură mai puneau ele pe de-asupra, ca pupăză pe colac, pe capul Românilor.

Dela numitul teatru, drama a trecut la alte teatre, din Germania și Austria, și rĕsuna Europa de înjurăturĭ la adresa societății române, care era descrisă ca o societate stricată și ticălósă.

Campania, ce o duceau foile evreescĭ contra României era atât de violentă, încât ea a avut rĕsunet chiar și în camera României, unde deputatul Christu Negoescu a interpelat pe ministrul de esterne, Lahovari, „décă are cunoscință, că la teatrul din Viena se jócă o piesă a unui Evreu — și se va juca la teatrul din Pesta și alte orașe — în care se calumineză România, considerațĭ fiind Românii, ca un popor asiatic?“...

Acea piesă a venit, sĕ fie representată și la Graț și s'a anunțat tocmai pe ḑiua de anul nou românesc, în teatrul de pe „Franzensplatz“.

Ce era de făcut?

M'am dus la profesorul Schuchardt și i-am spus nĕcazul și mâhnirea, ce o aveam din causa piesei înjurióse. El mĭ-a rĕspuns, că nu se póte face nimica, piesa este anunțată, reclama ḑiarelor a provocat curiositatea publicului, care o aștéptă cu nerăbdare. „Dér, continuă d-l Schuchardt —piesa o vor vedé-o 1500—2000 de persóne, décă este atâta loc pentru atâția în teatru, ḑiarul „Tagespost“ are însĕ cel puțin 15000 de abonențĭ și îl cetesc cel puțin de douĕ-orĭ atâția, adecă 30000. Eu sunt prietin cu d-l Dr. Rullmann, redactorul foiletonului și recensentul teatral dela acel ḑiar. La intervenția mea, sunt sigur, că în recensiunea sa nu va imita pe colegii sĕi din alte orașe și nu va scrie ocară despre poporul român“.

Vĕ rog sĕ o facețĭ acésta d-le profesor, rĕspunsei eu.

In adevĕr a doua ḑi în critica representațiunei, pentru prima óră am putut

totuşĭ e o infamie!“ — va sĕ ḑică comit aşa ceva şi faţă c’un om atât de bun şi blând cum a fost Mihail Pavel.

Adevĕratule apostol al legei lui Christos, al iubirei de aprópelui, te mutaşĭ dela noi, ca sĕ-ţĭ iei rĕsplata faptelor tale celor adevĕrat creştinescĭ, cununa eternă a celor drepţĭ!

Creaţiunile, aşeḑămintele tale culturale, tineretul pe care-l cresceai vĕduvele şi orfanii, pe carĭ îi susţineai, preoţii şi dascălii carĭ numai cu ajutorul dărniciei tale îşĭ puteu împlini gréua lor misiune, noi cu toţii te jelim din adêncul inimei şi vĕduvita diecesă întreba cu îngrijire: cui mĕ laşi? cine va umplé golul mare, ce rĕmâne după tine!?

Inima ta cea mare şi plină de iubire, credem, va purta grije însĕ şi dela treptele tronului ceresc, unde te-a aşeḑat dreptatea Atotputernicului, de diecesa ta, de neam şi biserica, pe carĭ atât le-ai iubit în vieţa acésta vremelnică!

Acéstă credinţă ne dă putere a-ne purta jalea, ce ne apasă sufletul.

S.

*

Episcopul *Michail Pavel* a încetat din viéţă Duminecă diminéţa la $2^1/_2$ óre în Acna-Slatina (Maramurĕş) Sâmbătă séra se culcase ca de obiceiŭ la ora 9. După miedul nopţii i se făcŭ de-odotă rĕu şi chemà îndată pe directorul băilor Mihalca. Acestuia i-a spus, că se simte rĕu şi sĕ-i pue comprese recĭ pe piept. Apoi a ḑis sĕ trimită îndată după preot, căcĭ „mĕ sfîrşesc“. Episcopul tuşia mereu şi vorbia. După órele $2^1/_2$ s’a întors pe partea cealaltă şi şĭ a dat sufletul.

Vestea despre mórtea episcopului se lăţi îndată cu iuţéla fulgerului, jale şi regrete unanime aducênd tuturor inimilor românescĭ. S’au arborat stégurĭ negre la Curtea episcopéscă din Oradea, la banca „Bihoreana“, casa comitatensă şi la mai multe alte edificii publice.

Cea dintâiŭ condolenţă a sosit dela cabinetul Majestăţii Sale monarchului, apoi dela toţĭ episcopii, dela miniştri Szell şi Wlassics, dela nunţiul papal din Viena etc.

Inmormêntarea neuitatului archiereu s’a făcut Miercurĭ în Sat-Slatina, căcĭ episcopul şĭ-a esprimat de repeţite-orĭ dorinţa sĕ fie înmormêntat acolo unde va muri.

Serviciul funebru s’a sĕvîrşit în biserica frumósă ridicată la 1895 de episcopul Pavel pe cheltuiala propie. Tótă inteligenţa şi mii de ţĕranĭ din jur au alergat sĕ participe la durerósa ceremonie. A pontificat Esc. Sa Metropolitul Dr. Victor *Mihalyi*, asistat de episcopii Dr. *Szabo* dela Gherla şi Dr. *Radu* din Lugoş, apoi de canonicii Lauran, Boroş şi vicarul Maramureşului Tit Bud, precum şi de alţĭ vr’o 80 preoţĭ în ornate bisericescĭ.

Osĕmintele archiereului au fost aşeḑate în cripta bisericei spre vecĭnică odihnă.

*

Lăsăm acum sĕ urmeze următórea schiţă biografică a regretatului prelat, pe care a pus’o la disposiţia biroului „Enciclopediei Române“ d-l canonic Dr. Aug: *Bunea* din Blaşiŭ:

Episcopul Mihail Pavel de Peteritye s’a născut în Recea (Lénárdfalva) din Sătmar, la 6 Septemvrie 1827. A studiat în Baia-mare, Sătmar şi Caşovia. Primit în clerul diecesei Muncaciului, fŭ trimis lá Viena în seminarul „S. Barbara“ spre a studia teologia, de unde pentru turburările din 1848 fŭ silit a-se reîntórce în patrie şi-şĭ continuà studiile teologice în Ungvar şi Sătmar. In 21 Martie 1852 fŭ sfinţit preot celibe şi apoi numit notar consistorial la Muncaciu, pe séma Românilor din acea diecesă.

După aceea funcţionà şi ca paroch în Apşa de jos, până când, după înfiinţarea diecesei Gherlei, fŭ numit notar consistorial în Gherla la 1856. In anul 1860 fŭ numit paroch în Slatina şi vicar foraneu al Maramureşului. In acéstă calitate stărui pentru scóterea Românilor din Sighet de sub jurisdicţiunea episcopului rutén dela Muncaciu şi aşeḑarea lor sub jurisdicţiunea episcopului român din Gherla. In scopul acesta intreprinse în 1870 o călĕtorie costisitóre şi la Viena şi la Roma, tocmai pe timpul conciliului vatican. In 1871 fŭ ales deputat dietal. In 11 Sept. 1872 numit episcop la Gherla, in 23 Dec. 1872 preconisat, în 26 Ianuarie 1873 consacrat în Blaşiŭ de metropolitul Vancea şi 23 Februarie 1873 instalat în scaunul episcopesc din Gherla, unde mult a lucrat pentru întocmirea şi înflorirea învĕţămêntului poporului şi pentru administrarea bună a averilor parochiane şi diecesane. In 29 Ianuarie 1879 fŭ numit episcop al Orădiimarĭ şi în 8 Iunie aceluiaşĭ an instalat în scaunul acesta episcopesc, unde abia se póte spune în puţine cuvinte, cât de mult a făcut pentru prosperarea acestei diecese Tot ce a putut aduna cu mare cruţare şi cu o administraţie înţeléptă a domeniului episcopesc, a donat spre scopurĭ religióse şi culturale. A împodobit biserica catedrală din Orade prin picturĭ şi alte lucrurĭ de artă, încât aceea nu are pĕreche în frumseţă la Românĭ. Tuturor canonicilor le-a clădit case nouĕ şi elegante. A zidit şcólă nouă primară în Orade. A întemeiat o fundaţiune pentru provederea cu vestminte a studenţilor din seminarul tinerimii din Orade. A restaurat şi înfrumseţat biserica parochială din Beiuş, încât aceea rivaliséză cu cea din Orade. Parochului din Beiuş i-a clădit casă nouă şi spaţiósă. A ajutat pe profesorii din Beiuş din caseta sa, ca sĕ-şĭ pótă face esamenele de cualificaţiune. A îmbunătăţit salarele acelor profesorĭ în mod însemnat, şi a pus fundament la fondul lor de pensiune. A restaurat şi în parte mare a clădit din nou gimnasiul din Beius şi l’a provĕdut cu tóte aparatele de lipsă. Lângă acest gimnasiu a ridicat pomposul „Internat Pavelian“, în care din bunătatea lui se întreţin 134 studenţĭ, parte gratuit, parte pe lângă o taxă moderată. A înfiinţat şi edificat şcóla civilă de fete cu internat tot în Beiuş, care în frumseţe şi comfort nu are pĕreche la Românĭ. A făcut în institutul „Francisc Iosif I.“ din Budapesta fundaţiune pentru educarea unui tînĕr român gr. cat. A împărţit numĕróse ajutóre în banĭ la preoţĭ şi tinerĭ studenţĭ. A înfiinţat grandiosul „Fond subsidiar Pavelian“, care a crescut la o sumă ce întrece tot ce antecesorii sĕi în o sută de anĭ au dat pentru scopurile religióse şi culturale ale diecesei. In Noemvrie 1882 a ţinut sinod diecesan. A luat parte la sinodul al doilea (1882) şi la al treilea provincial (1900), precum şi la serbările aniversării de 200 anĭ dela sfânta Unire.

Alegerea de episcop al Aradului.

Membrilor Sinodului Eparchiei Aradului li-s’a trimis următórea comunicare:

Nr. 2800/1902.

Mult Onorate domnule!

Prin trecerea din viéţă a mult regretatului Episcop de pie memorie Iosif Goldiş, devenind în vacanţă scaunul episcopesc al eparchiei aradane, acest Consistor, în virtutea disposiţiilor din §-ii 89, 90 şi 98 ai Statutului organic, după avuta conţelegere cu Consistorul gr.-ort. român din Oradea-Mare, cu învoirea Înalt preasfinţitului domn Archiepiscop şi Mitropolit al nostru Ioan Meţianu, convócă prin acésta Sinodul eparchial extraordinar pentru alegerea noului Episcop la *biserica catedrală din Arad pe Joi, ce cade în 30 Maiŭ (12 Iunie) a. c., la órele 9 înainte de amiaḑĭ*, observând, că deschiderii Sinodului, conform §-lui 100 din Statutul-organic îi va premerge priveghierea ţinêndă după tipicul Rusaliilor Mercurĭ, în 29 Maiŭ (11 Iunie) a. c. séra la 7 óre în biserica catedrală.

Notificându-ţĭ acésta, eştĭ poftit a lua parte ca deputat la actul însĕmnat, ce ne stă înainte.

Arad, 20 Maiŭ (2 Iunie) 1902.

Consistorul eparchial gr.-or. român din Arad.

Ioan I. Papp,
protosincel.

Pace în Africa-de-Sud.

Dumineca trecută s’a iscălit de către delegaţii şefilor Burĭ şi de către comisarii Angliei (lorḑii Kitchener şi Milner) protocolul de pace între Anglia şi Republicele bure.

Vestea despre acest însemnat eveniment a fost telegrafată la Londra şi s’a publicat Lunĭ în cele douĕ camere ale parlamentului engles. Pe întreg teritoriul Marei-Britanii, ea a fost primită cu bucurie de nedescris şi cu strigăte de generală şi unanimă mulţumire, şi gazetele englezescĭ dau curs liber entusiasmului lor pentru „înţeleptul act“ inspirat şi impus aşa ḑicênd de Regele Eduard al Angliei.

Recapitulăm, astăḑĭ, şi pentru cetitorii „Gazetei“ de Dumineca, condiţiile acestei mult aşteptate păcĭ, condiţii ce par a mulţumi în cât-va pe cei doi potrivnicĭ, carĭ trei anĭ de ḑile aprópe şĭ-au stat faţă în faţă pe câmpul de luptă:

I. Cetăţenii în luptă *depun imediat armele* şi predau tóte tunurile, puscile şi muniţiunile, carĭ sunt în posesiunea, orĭ sub controlul lor. Ei renunţă la resistenţă mai departe contra autorităţii regelui Eduard VII, pe care îl recunosc de *suveran legal*.

II. Toţĭ cetăţenii sub arme, carĭ se află înafară de frontierele *coloniilor* Transvaal şi Oranje, şi toţĭ prisonierii de rĕsboiŭ, carĭ actualmente se găsesc înafară de Africa-de-Sud şi carĭ sunt cetăţenĭ, décă vor declara, că au sĕ fie supuşii regelui Eduard, vor fi readuşĭ îndată-ce se vor fi căştigat mijlóce de transport şi susţinere.

III. Cetăţenii, carĭ se predau şi se reîntorc astfel, nu sunt despoiaţĭ de libertatea lor personală, séu de proprietatea lor.

IV. In contra cetăţenilor, carĭ se predau orĭ se reîntorc, nu se va deschide procedură civilă séu penală pentru faptele, carĭ stau în nex cu rĕsboiul. Punctul acesta însĕ nu se referă şi la anumite fapte, carĭ se opun usanţelor belice şi carĭ vor veni în desbaterea tribunalului militar, îndată după încetarea ostilităţilor.

După cetirea convenţiunei, lordul *Balfour* continuà:

Limba olandesă (*vaal*) se va preda în şcólele publice din Transvaal şi Oranje, unde vor dorì părinţii, şi întrebuinţarea ei e permisă şi la tribunale, décă acésta va fi necesar în interesul justiţiei. Purtarea armelor e permisă acelora din coloniile Transvaal şi Oranje, carĭ au necesitate de ele şi carĭ vor căpĕta licenţă legală. Indată-ce va fi posibil, *regimul militar va fi înlocuit cu regimul civil*, şi îndată-ce vor permite împrejurările se vor întroduce şi instituţiile representative, din carĭ isvoresce *autonomia*. Cestiunea, décă indigenii sĕ căştige drepturĭ electorale, se va decide numai după întroducerea autonomiei. Nu se vor pune dărĭ pe proprietăţile de pămênt din coloniile Transvaal şi Oranje pentru rebonificarea cheltuelilor de rĕsboiŭ. Indată-ce împrejurările vor permite, se vor numi comisiunĭ în tóte districtele, ele vor fi presidate de un funcţionar şi vor fi representaţĭ locuitorii districtului cu scop, ca ómenii sĕ fie sprijiniţĭ în realuarea proprietăţilor etc. Guvernul engles va pune la disposiţia acestor comisiunĭ *trei milióne funţĭ sterlingĭ*...

Convenţia a fost iscălită de *Kitchener* şi *Milner* în numele guvernului engles, apoi de *Steyn*, *Dewett*, *Olivier* şi *Hertzog* în numele guvernului oranjean şi de *Schalk-Burger*, *Reitz*, Louis *Botha* şi *Delarey* în numele guvernului transvaalian.

Ce privesce pe Burii din coloniile englese carĭ au dat ajutor fraţilor lor din statele libere până acum, ei vor fi aduşĭ înaintea judecătoriilor, carĭ însĕ nu vor puté pronunţa sentenţă de mórte faţă de ei.

*

Timp de douĕ lunĭ de ḑile au ţinut tratările între Burĭ şi Englesĭ asupra condiţiilor de pace şi nu odată se părea, că cei doi duşmanĭ, carĭ vreme aşa de îndelungat s’au rĕsboit, n’au sĕ se înţelégă. Inţelegerea a urmat însĕ totuşĭ, după-ce şi unii

---

ceti într’un diar german aprecierĭ mai drepte despre Românĭ:

„Succesul estraordinar, ce l’a avut „Nunta din Vălenĭ“ în Viena şi München, scria „Tagespost“ *), îl póte mulţumi drama d-lor Brociner şi Ganghofer în prima linie zugrăvirei vii a tabloului cultural, pe care îl desfăşóră scena înaintea ochilor noştri. *Este însĕ o altă întrebare, décă acéstă zugrăvire este şi conformă realităţii, în sensul, că ea se fie oglinda stărilor din România. Décă putem sĕ tragem conclusii din manifestaţiile de indignare din camera română şi din vocile de pressă, atuncĭ avem de a face cu o caricatură tendenţiósă eşită din condeiul unui autor* — Brociner—*care s’a rĕsbunat pentru espulsarea sa din ţéră. Décă avem de a face cu o asemenea tendenţă, atuncĭ de bună sémă, ea nu se póte aproba şi înţelegem în sfîrşit, că Românii, o naţiune sîrguitóre, capabilă de cultură şi setósă de cultură* *) *nu se simt prea măguliţĭ de tabloul zugrăvit aicĭ despre stările lor de acasă*“.

Ér mai jos, în aceaşĭ recensiune admiţênd, că ar fi unele scăderi în societatea românéscă, spune, că ceea ce se póte îngădui unui Român, adecă critica şi dojana, nu se póte îngădui unui strein, care vine sĕ te bată în propria ta casă.

Atâta am putut face atuncĭ în interesul Românilor, prin profesorul Schuchardt. Şi n’a fost puţin acest lucru, dat fiind, că numitul diar era un diar liberal şi când ḑicĭ „liberal“, în ţĕrile apusene, apoi se scie că e amic Evreilor.

Incă şi mai mult:

In citata scrisóre dela 20 Ianuarie 1890, d-l Schuchardt îmĭ scrie:

„Décă póte aţĭ dori, în interesul *românesc*, precum şi în interesul general, sĕ scrieţĭ în „Tagespost“ un articol de cuprins analog, ca cel din „Gutinul“, vĕ pot asigura, că redactorul foiletonului, Dr. Wilhelm Rullmann, a declarat, că e dispus a primi un asemenea articol. Dênsul e însĕ de părere, că ar fi bine, décă i-l’aţĭ trimite încă în sĕptĕmâna acésta, căcĭ s’ar aduce în legătură cu „Nunta din Vălenĭ“ şi ar avé farmecul actualităţii. Articolul sĕ-l trimiteţĭ lui Dr. Rullmann (nu la Tagespost) orĭ sĕ i-l predaţĭ personal. Décă voiţĭ, vĕ însoţesc eu. Este un om fórte amabil. Incât pentru nemţésca, póte v’ar fi d-l Popovicĭ întru ajutor; la cas de nevoie, mĕ ofer singur a-l revida. Dealtminterĭ aţĭ puté cere la sfîrşit o mică scusă, invocând calitatea D-vóstrĕ de strĕin, ceeace ar face o bună impresie“....

Am făcut articolul şi fiind încă ageamiu în limba germană, l’am făcut cu ajutorul lui Modest Popescul, din Bucovina, astăḑĭ medic în Cernăuţĭ. L’am făcut însĕ fără diplomaţia recerută în asemenea împrejurărĭ şi de care, din pĕcate, sunt lipsiţĭ nu numai mai toţĭ tinerii noştri, dér şi fórte mulţĭ chiar din diariştii mai bĕtrânĭ.

Am dat în stânga, în drépta, în Evrei, în tendinţele ostile ale presei liberale etc. etc. şi articolul nu s’a putut publica.

Profesorul Schuchardt, îşĭ încheie a doua scrisóre, în care îmĭ comunică, că articolul nu se póte publica din motive formale, cu următórele cuvinte:

„Sper, că nu vĕ veţĭ descuragia prin nereuşita primei d-vóstrĕ încercărĭ în jurnalistica germană şi în deosebĭ, că nu vĕ veţĭ supĕra pe mine, că eu v’am îndemnat la acésta. Cu cele mai cordiale salutărĭ. Al d-vóstrĕ devotat: ss. H. Sch. (Scrisórea dela 27 Ianuarie 1890).

* * *

„Nunta din Vălenĭ“ a lui Brociner a stat cât-va timp pe repertoarul teatrului german, s’a tradus şi în unguresce şi mai pe urmă am audit despre ea, înainte de asta cu câte-va sĕptĕmânĭ, când o vĕḑui anunţată de directorul trupei ungurescĭ, ci debutéză actualmente în Braşov. Am luat notă despre acéstă intenţiune şi probabil, că s’a ţinut cont de nota nóstră, căcĭ de atuncĭ nu se mai aude despre „Nunta din Vălenĭ“. Ar fi fost în adevĕr o sfidare representarea acelei piese într’un oraş cu o populaţie atât de numĕrósă românéscă şi unde óspeţii din România, carĭ vin aicĭ în vilegiatură, contribue în mod destul de însemnat la circulaţia comercială şi la sprijinirea industriei. —

Nu scim, póte sĕ mai fie adusă érăşĭ la ordinea ḑilei acuma, deóre-ce vedem, că s’a pornit din nou o campanie violentă de calomnii pe tema „persecuţiei“(?) Evreilor din România.

Nr. dela 14 Ianuarie 1890.

*) „Eine aufstrebende, bildungsfähige und bildungsdurstige Nation.“

şi alţii s'au convins, că nu mai pot sĕ suporte miseriile şi neajunsurile de tot felul ale acestui rĕsboiŭ crâncen şi că unul nu va puté nimici şi stîrpi pe celălalt cu desĕvêrşire. Burii vĕdĕnd, că nicĭ dintr'o parte nu le vine vr'un ajutor, că nicĭ una din marile puterĭ nu sare sè le ajute, s'au plecat şi au recunoscut suveranitatea regelui Angliei, dér şĭ-au păstrat patria şi libertatea, proprietăţile şi averile private, ér conaţionalii lor espatriaţĭ şi cei făcuţĭ prisonierĭ se vor puté reîntórce érăşĭ la casele lor, căcĭ Anglia le-a dat tuturor amnestie, décă vor recunósce suveranitatea ei. Au fost declaraţĭ, decĭ, Burii de cetăţenĭ englesĭ liberĭ şi egalĭ în drepturĭ cu cetăţenii din imperiul britanic şi pe lângă acésta au primit garanţia, că li-se va da *autonomie* în locul independenţei naţionale. Nu vor plăti Burii cheltuelĭ de rĕsboiŭ Angliei, din potrivă Anglia le dă banĭ şi împrumuturĭ pentru a-şĭ reclădi farmele pustiite şi va face tot ce-i stă prin putinţă, ca ómenii sĕ-şĭ reocupe casele şi proprietăţile lor, fără deosebire.

Indată-ce regimul militar va fi înlocuit cu regimul *representativ*, Burii vor puté intra în parlamentul, ce se va înfiinţa, şi încă cu frumósa speranţă de a fi acolo în majoritate.

Etă, acesta e preţul pentru neatêrnarea pierdută. Englesii au căutat sĕ creeze aparenţa că sunt „generoşĭ“, Burii la rêndul lor şĭ-au călcat pe inimă şi au primit pacea în condiţiile aceste. Orĭ cât de marĭ concesiunĭ sĕ li-s'ar fi făcut însĕ ei au pierdut aceea pentru ce mai ales s'au luptat: neatêrnarea.

*

Dăm acum cetitorilor un scurt istoric al acestui rĕsboiŭ:

La 11 Octomvrie 1899 Burii transvaalienĭ, ér a doua di cei din Oranje au trecut graniţele celor douĕ republice, au tăiat linia de comunicaţie a Kimberleyului şi Mafeking-ului cu Capstadt şi au ocupat strîmtorile din munţii dinspre Natal. Generalul engles *White* n'a putut sĕ stea, decât cu 13,000 omenĭ faţă de armata de 20,000 a lui *Joubert*. La 19 Oct. Burii au bătut lângă Glencoe armata generalului *Symons*, care fù grav rănit. Rĕmăşiţa armatei englese s'a refugiat în Ladysmith, oraş, ce fù împresurat de Burĭ. Pe când Joubert asedia Ladysmit-ul şi ocupà colonia englesă Natal până la Tugela, mai multe comande bure au pĕtruns în colonia Cap, unde li-s'au alăturat mulţime de bărbaţĭ înarmaţĭ.

In 31 Oct. sir Redvers *Buller*, comandantul suprem al armatei din Africa-de-Sud, sosi în Capstadt. *Joubert*, ca sĕ-l înşele a trece în Natal, a îndreptat un atac spre Pieter Maritzburg şi Buller a ţinut îndată sĕ-şĭ facă socotéla cu Burii din Natal. A lăsat, decĭ, liberarea Kimberleyului în grija lordului *Methuen*, ér lui *Gatacre* i-a dat problema sĕ libereze de Burĭ partea nordică a coloniei Cap. Lordul *Methuen* fù crâncen bătut la rîul *Modder* şi la Magersfontein de cătră generalul *Cronje*, ér la 10 Decemvrie suferi şi *Gatacre* o mare înfrângere lângă Stornberg. şi 5 dile mai în urmă zădărnici lângă Colenso încercarea lui Buller de a libera Ladysmith-ul.

Englesii erau disperaţĭ şi guvernudin Londra, în spaima de care era cuprins, trimise în Africa-de-sud pe cei mai vestiţĭ generalĭ englesĭ, lordii *Roberts* şi *Kitchener*, carĭ la 10 Ianuarie 1900 au şi sosit în Capstadt, dér n'au putut sĕ încépă de-ocamdată nimic cu trupele demoralisate până când n'au sosit cei 150,000 ómenĭ trimişĭ spre întărire. În 24 Ianuarie *Buller* a încercat din nou sĕ libereze Ladysmith-ul, dér la Spionskop a suferit o colosală înfrângere.

Lordul *Roberts* luà acum comanda supremă şi de-odată cu acésta norocul începù sĕ surîdă armelor britanice. La 18 Ianuarie 1900 a împresurat cu 150,000 de ómenĭ posiţia de luptă a Burilor la Jakobsdaal, lângă rîul Modder, pe când *Cronje* n'a putut sĕ-i opună decât 8000 de Burĭ. La 27 Februarie Cronje, după o luptă eroică de trei dile, s'a predat în Paardeberg cu 4300 ómenĭ. Oraşul Kimberley fù liberat, asediul dela Ladysmith a încetat şi lordul *Roberts* a ocupat în 13 Martie Bloemfontein, capitala statului liber Oranje, fără a i-se face vre o împotrivire.

Atuncĭ cele douĕ republice bure au îmbiat Angliei pacea prin mijlocirea Olandei, însĕ au fost refusate. Intr'aceea muri comandantul suprem al Burilor *Joubert*, locul lui ocupându-l Louis *Botha*, sprijinit de generalii *Dewitt* şi *Delarey*. Burii n'au mai putut câştiga succese aşa de marĭ, ca mai înainte. Forţele lor de luptă scăduseră la 15.000 ómenĭ, faţă de armata englesă, care era de 250,000. La 18 Maiŭ se liberà şi Mafekingul, la 27 Maiŭ Roberts trecù rîul Vaal, la 28 Maiŭ a proclamat anectarea statului liber, la 31 Maiŭ a întrat în Johannesburg, ér la 5 Iunie a ocupat Pretoria capitala Transvaalului, când aprópe 4000 soldaţĭ englesĭ şĭ-au redobândit libertatea. Preşedintele *Krüger* se retrase spre rĕsărit, ér după-ce în August 23 şi 26 a suferit înfrângere şi ultima armată bură mai mare, Krüger a părăsit ţéra plecând în 20 Oct. spre Europa pe vasul olandes „Gelderland“ Roberts a proclamat şi anectarea Transvaalului, gândind că prin acésta şĭ-a resolvat problema. El a dat comanda supremă lui *Kitchener* şi la 11 Dec. 1900 a părăsit Africa-de-Sud. Inainte de a pleca, declarà, că Englesii n'au de a mai face, decât cu „bande de rebelĭ“.

Burii însĕ se ţineau vitejesce şi lordul Kitchener de acum înainte a trebuit sĕ esperieze, ce póte sĕ sĕvêrşéscă „banda“ acésta. Burii ocupară încetul cu încetul teritorii tot mai marĭ, au ocupat rĕspântiile şi drumurile şi trăiau pe cheltuiala Angliei, căcĭ puneau mâna pe tot ce era destinat armatei englese. Mai mult de 50,000 Englesĭ nu puteau sĕ stea la disposiţia Angliei pe teren deschis. Restul de sute de mii al armatei era împrăsciat în tóte părţile. *Dewett* începù sĕ le devină adversar forte periculos şi în contra lui puseseră la cale o góną desperată. Tot aşa procedară faţă cu *Delarey*, care opera în sudul Transvaalului. Burii au transpus teatrul de luptă în Colonia Cap, au înaintat până la mare, ba au silit chiar pe Englesĭ sĕ pună oraşul Capstadt în stare de apĕrare. Şi la nord Englesii au suferit pierderĭ însemnate.

Kitchener publică în August 1901, că pe toţĭ Burii, carĭ nu se vor preda până la 15 Septemvrie, îi va espulsa pe vecie din Africa-de-Sud. La proclamaţia acésta Burii rĕspunseră cu câte-va bătăi straşnice date Englesilor la diferite puncte.

Olanda şĭ-a încercat acum din nou norocul cu intervenţia, căcĭ situaţia era acum mult mai favorabilă. Englesii obosiseră, rĕsboiul îl repudiau, ér regelui i-ar fi plăcut, ca pe timpul încoronării sĕ fie pace în imperiul sĕu. Anglia însĕ voia sĕ dicteze, deşi scirile sosite de pe câmpul de luptă vestiau înfrângerĭ peste înfrângerĭ pentru ea. Lui *Dewett* i-a succes sĕ scape din nou din cercul, care-l traseră Englesii în jurul lui, ca sĕ-l prindă, ér *Delarey* a bătut la 9 Martie 1902 pe *Methuen* lângă Tveebos şi l'a prins chiar. Lovitura acésta neaşteptată a luat Englesilor pofta de a se mai rĕsboi şi câte-va dile după liberarea lui Methuen din partea Burilor, câţĭ-va din şefii acestora s'au dus la Pretoria la Kitchener, ér în 3 Aprilie s'au întêlnit în Klerksdorp Stejin, Dewert, Delarey şi Kemp. La 14 Aprilie toţĭ şefii burĭ au avut o conferenţă în Pretoria, fiind de faţă Kitchener şi Milner, şi lumea întrégă dér mai ales Anglia aştepta cu mare încordare resultatul consfătuirilor. Scirile despre aceste consfătuirĭ se contradiceau mult, însĕ se vedea totuşĭ din ele, că Englesilor le plăcea sĕ se împace. Mult timp s'au prelungit consfătuirile. In Maiŭ toţĭ şefii burĭ au ţinut o adunare în Vereeniging desbătând asupra condiţiilor de pace. Delegaţii lor s'au dus apoi la Pretoria, împărtăşind lui Kitchener protocolul de pace. La 31 Maiŭ séra protocolul a fost iscălit în Pretoria, ér la 1 Iunie nóptea scirea despre primirea condiţiilor a sosit la Londra şi pacea s'a proclamat.

*

In văile şi munţii Transvaalului şi Oranjelui pacea domnesce érăşĭ. Burii şi Englezii îşĭ pot relua acum ocupaţiunile lor şi Anglia póte fi mulţumită, că după înfrângerĭ atât de cumplite şi-a salvat prestigiul de mare putere şi drept dar de încoronare regele Eduard i-a adus pacea şi — douĕ colonii nouĕ.

Marea întrebare însĕ este şi rĕmâne, că pacea acésta fi-va óre statornică în Africa-de-sud între Burĭ şi Englesĭ?

SCIRILE DILEI.

— 25 Maiŭ v.

Sĕptĕmână de jale. O numim aşa, pentru-că jale a adus ea tuturor sufletelor românescĭ. La începutul ei pierdurăm pe vrednicul şi ilustrul archiereu *Michail Pavel*, episcop la Oradea-mare, care în 1 Iunie n. s'a stins din viéţă în Slatina (Maramureş.) Despre mórtea şi faptele acestui neuitat archiereu şi mare binefăcĕtor al bisericei şi némului românesc, vorbirăm mai pe larg la alt loc al numĕrului nostru de adĭ. — In aceaşĭ di, a trecut la cele vecĭnice distinsul profesor de teologie şi rector la Seminariul din Blaşiŭ *Basiliu Raţiŭ* în Sighişóra, unde s'a fost supus unei operaţiunĭ. Osĕmintele meritosului şi pentru bunătatea lui de toţĭ iubitului Basiliu Raţiu, au fost transportate la Blaşiŭ unde cu ceremonialul cuvenit i-s'a făcut înmormêntarea în 3 Iunie n. Rĕposatul fusese mulţĭ anĭ profesor la gimnasiul şi la Seminariul teologic din Blaşiŭ, în 1884 a fost numit protopop în Reghinul-săsesc, ér la 1888 fù înaintat la postul de Vicar foraneu al Făgăraşului. Aicĭ desfăşurà o mare şi roditóre activitate. La 1898 merge érăşĭ la Blaşiŭ, unde fù invitat sĕ ocupe catedra studiului biblic la seminar. A fost un bărbat evlavios, modest, înflăcărat şi iubitor de jertfe pentru neam. Pe nimenĭ n'a supĕrat, tuturor li-a dat cinstea şi pe toţĭ câţĭ a putut i-a ajutat. Afară de acésta a făcut prin testament o fundaţiune de stipendii de *25,000* cor., ér „Mesei studenţilor din Blaşiŭ“ i-a lăsat 600 cor. Mórtea lui au regretat'o toţĭ câţĭ l'au cunoscut şi i-au audit de nume. — Tot sĕptĕmâna acésta am pierdut pe alt bărbat activ şi bun Român, advocatul *Patriciu P. Barbu* din Reghinul-săsesc.

Confiscarea „Cărţii de aur“. La începutul sĕptĕmânei judele de instrucţie *Gódri* din Sibiiu cu procurorul de acolo, au confiscat tóte esemplarele din volumul I al opului „Cartea de aur“ întocmită şi publicată de d-l T. V. Păcăţian redactor la „Tel. Rom.“ în Sibiiu. Au fost confiscate vre-o 750 esemplare. S'a confiscat tot-odată şi lista abonenţilor, cărora li-s'a trimis cartea, fiind provocaţĭ cu toţii sĕ dea esemplarele ce le au. Motivul acestei mĕsurĭ despotice, este, că procuratura din Cluşiŭ a făcut arătare contra tipăriturii amintite şi a dispus secuestrarea ei, „pentru conţinutul ei punibil.“ Tot-odată autorul va fi dat în judecată înaintea tribunalului, învinuit fiind cu „delict de agitaţie“. — „Cartea de aur“ nu conţine alt-ceva decât istorie, se înşiră şi se esplică în ea faptele trecutului în mod obiectiv şi aşa cum în adevĕr s'au petrecut. Lăsăm sĕ urmeze acum ordinul de confiscare, ce s'a îmânat directorului institutului „Tipografia“ din Sibiiu, unde s'a tipărit primul volum al cărţii:

„*Dela judele de instrucţie al tribunalului regesc din Sibiiu.* Nr. 2250/1902. *Decis.* In causa de urmărire contra lui Teodor V. Păcăţianu, învinuit cu delict de agitaţie, judele de instrucţie dela tribunalul regesc din Sibiiu, la propunerea procuraturii regescĭ din Cluşiŭ, ordonă confiscarea tuturor esemplarelor din opul „Cartea de aur“, de T. V. Păcăţianu, aflătóre în posesiunea societăţii pe acţiunĭ „Tipografia“, cum şi cele aflătóre orĭ-unde şi la orĭ-cine. Asemenea dispune şi confiscarea aparatului pentru multiplicarea acestei scrierĭ. *Motive*: Procuratura reg. din Cluşiŭ a făcut arătare în contra tipăriturii amintite şi a dispus secvestrarea ei pentru conţinutul ei punibil şi după-ce acésta tipăritură a servit la comiterea de faptă punibilă, procuratura cu consideraţie la disposiţia §-lui 62 a codicelui penal şi în sensul §-ilor 169, 567 şi 97 ai procedurei penale — a trebuit sĕ ordoneze secuestrarea tipăriturei, precum şi a multiplicatorului ei. *Sibiiu*, 2 Iunie 1902. *Gódri Sandor*, jude de instrucţie.“

„Demonstraţie“ în Blaşiŭ. Foile ungurescĭ sunt pline érăşĭ de scirĭ despre o pretinsă „demonstraţie antimaghiară“, ce ar fi aranjat'o studenţii din Blaşiŭ cu ocasiunea maialului din dilele trecute. Gazetarii şoviniştĭ dela aceste foi sciu sĕ spună, minunĭ despre acéstă demonstraţie. Studenţii sĕ fi cântat „Deşteptă-te Române“, acest „cântec insultător pentru Maghiarĭ“ şi sĕ fi purtat un mare stindard în colorile roşu-galben-vênăt. Pe drum au cântat „cântece anti-maghiare“, de carĭ resuna oraşul. La sgomotul produs a eşit gendarmeria, dér cortegiul ajunsese deja la locul petrecerei şi s'a început dansul. Gendarmeria a căutat după corifeii acestei „demostraţii“ şi i-a găsit în persónele studenţilor Iulian *Hossu*, Aurel *Neguş* şi Aurel *Bardoşi*. Gazetele şoviniste adaug, că „cercetarea lasă a-se bănui, că firele demonstraţiei duc la *corpul profesoral*“ (!) şi că în urma acésta e „probabil, ca cercetarea sĕ se pornéscă în contra *întregului corp profesoral*.“ — Vom vedé. Observăm deocamdată, că şoviniştii caută pricinĭ cu lumînarea şi nu se ruşinéză a umplé lumea şi ţéra cu veştĭ despre „grozave“ demonstraţii anti-maghiare, pentru-ca sĕ aibă motiv de a isbi în drépta şi în stânga şi a produce scandalurĭ.

Congresul Ligei. La 2 Iunie v se deschide congresul Ligei Culturale. Secţiunile din provincie au început sĕ trimétă listele de delegaţĭ, carĭ au sĕ ia parte la congres. In privinţa alegerei noului comitet opiniunile sunt împărţite printre membrii din capitală ai Ligei. Curentul aprópe dominant este pentru reînoirea complectă, cu alte persóne a comitetului central.

Capitulul gr. cat. român din Oradea-mare a însărcinat cu conducerea afacerilor diecesane, până la numirea noului episcop, pe vicarul episcopesc Dr. Aug. *Lauran*.

Rugare. D-l. Victor *Petri*, funcţionar la filiala din Braşov a „Albinei“ fiind transferat la centrala din Sibiiu, rógă pe numeroşii sĕi cunoscuţĭ a-l scuza, décă din causa scurţimei timpului nu şĭ-a putut lua adio în persónă dela dênşii.

Incunosciinţare. Reuniunea română de gimnastică şi de cântărĭ din loc va arangia *a doua di de Rosalii* (*3* (*16*) *Iunie* c.) o escursiune *la Dêrste* împreunată cu producţiune musicală şi cu dans (în pavilonul restaurantului de acolo.) Toţĭ p. t. membrii ai Reuniunei nóstre sunt prin acésta încunosciinţaţĭ, că vor avé întrare liberă dimpreună cu membrii aparţinĕtorĭ st. lor familii. Alţĭ participanţĭ vor avé sĕ plătéscă taxa de 2 cor. Programul producţiunei, precum şi alte disposiţiunĭ, ce se vor lua referitor la plecare, etc. se vor comunica în proximele dile. Escursiunea va avé loc chiar şi când ar fi timp nefavorabil. *Braşov*, 24/V 1902 v. *Aurel Ciortea*, secretar.

Nou vicar în Năsĕud a fost ales părintele protopop al Budacului şi paroch în Şieuţ, Chirila *Deac*. Instalarea se va face cu mare solemnitate în 8 Iunie.

Brociner, care décă nu mĕ înşel e foiletonist la „Wiener Tagblatt“ în Viena a mai scris şi alte drame, fără sĕ fi avut vr'un succes mai deosebit, dovadă, că talentul sĕu de dramaturg a fost umflat atuncĭ de foile evreescĭ în mod artificial.

De batjocorirea Românilor însĕ nu se póte lăsa, după-cum vedem dintr'o novelă a sa întitulată „*Florica*“, publicată acuma de curênd în biblioteca lui Kürscher, din care novelă citez următórele:

„Pe drumul plin de praf.... se mişca un convoiŭ curios spre cârciumă. Avantgarda o forma o cétă de cânĭ, ce schelelăiau, apoi venia încet un urs negru, pe lângă el un ţigan desculţ cu căciula în cap, cu pĕrul sbîrlit şi avênd o măciucă straşnică în mâna dréptă, ér în stânga un tamburin murdar; după aceştia lărmuind toţĭ copiiĭ de stradă ai tîrguşorului. Convoiul se opri în faţa cârciumei.

„Ursul şi ţiganul sĕ între“, comandà *popa*, „copiiĭ sĕ rĕmână afară“.

Ţiganul se tîrî în cârciumă, trăgênd după sine pe urs. Popa îĭ oferì un păhar de rachiu, éră ursului o bucată de pâne.

„Acuma“ dise popa cătră ţigan dupăce acesta beuse rachiul, „dă încóce măciuca, vréu sĕ joc cu ursul“.

„Vré sĕ jóce cu ursul“, strigă Moişele spăriat, ér ţĕranii, carĭ până acilea şedeau nepăsătorĭ, se ridicară zîmbind, formând cerc în jurul popii, care împlântà măciuca înaintea ursului. „Hi, ho“, sbierà ţiganul. Ursul răcni odată. se învîrti de câteva orĭ împrejur, se ridicà în douĕ picióre şi apucà cu labele dinainte măciuca, pe care o ţinea popa de-asupra.

„Şi cum stăteau aşa amêndoi şi se uitau unul la altul: puternicul urs şi voinicul bărbat cu faţa soiósă incadrată de o barbă négră, ochii scânteitorĭ de beutură, ómenii din cârciumă rîdeau cu hohot. „Haide!“ strigă acum popa. Ţiganul dădù cu pumnul în tamburin. Jocul se începù. Ursul ridica câte un picior în sus; întâiŭ mai încet, apoi din ce în ce mai repede, ér popa îşĭ legăna trunchiul încóce şi încolo şi îşĭ ridica şi el în sus, când piciorul drept, când pe cel stâng, din când în când chiuia şi bătea în podele cu talpa bătută cu cuie de fier, făcând un sgomot, de par' că audiai nisce împuşcăturĭ de trescurĭ. Ochii ţĕranilor străluciau de plăcere, se cunoscea de pe ei, că *sunt mândri de păstorul lor sufletesc*“ etc.

La acésta descriere, e de prisos sĕ mai facem vr'un tîlc.

Delaletca.

Serbarea din parcul Cotrocenĭ. Marţĭ s'a ţinut în parcul palatului princiar dela Cotrocenĭ, sub patronajul principesei Maria, o serbare de binefacere în folosul societăţilor *Obolul* şi *Materna*. La întrarea în parc, pavoazată cu drapele românescĭ şi engleze, cânta musica regimentului I de geniu.

La órele 3 fix, principii moştenitorĭ şi micii principĭ Carol, Elisabeta şi Maria sosiră în parc. Principesa Maria după-ce visitéză tóte paviliónele, merge la pavilionul princiar, cu produse artistice, creaţiunĭ ale sale. A. S. Regală era îmbrăcată în costum naţional.

Pavilionul princiar, anume construit, represintă un pidvor al unei case de chiabur dela ţéră. In interiorul pavilionului erau aranjate cu mult gust obiectele cu adevĕrat artistice, creaţiunĭ ale principesei Maria, fie-care avênd autograful sĕu. Principesa le-a dăruit celor două societăţĭ de binefacere, şi însă-şĭ a binevoit sĕ le vêndă şi sĕ le împartă cu mâna sa visitatorilor cumpĕrătorĭ. Pe la órele 7 pavilionul era aprópe gol, mai tóte obiectele din el fiind vêndute. Principesa era ajutată în pavilion de câte-va gentile domnişóre din elita Bucurescilor, tóte îmbrăcate în costumul naţional. Distracţiile au fost din cele mai alese, mai variate.

La „*Barul american*“ erau consumaţiunile cele mai alese. Serveau d-rele membre ale celor două societăţĭ, îmbrăcate şi pieptănate după deferitele mode, carĭ au fost la curtile regilor Franciei. Intr'o altă parte a parcului era instalată „*Berăria*“; aicĭ s'a dat şi concertul la care au concurs dame şi domnĭ din elita societăţii. Intr'un *pavil on japonez* domnişórele îmbrăcate în costume japoneze, cu coafurĭ japonese, vindeau obiecte variate. La spatele acestui pavilion era *teatrul* unde se cânta şi se juca cu mult haz.

Pe aleia principală se mai aflau: pavilionul de Ruletă à la Monte Carlo pavilionul bomboneriei, pavilionul bufetului parisian, pavilionul cu minunile electricităţii.

Pentru distracţia copiilor erau *Căişorii*. Trăsurica principelui Carol, trasă de un pony şi un cărucior mic tras de un ţap, erau la disposiţia copilaşilor. Un puiŭ de urs era purtat şi jucat de un copil. Principii Carol şi Elisabeta erau în mijlocul copiilor cu care se jucau şi pe carĭ îi desfătau şi diferite balóne, fluere, tobe, musicĭ etc.

Musicĭ erau pe lângă amintita a regim. de geniu I, orchestra compusă 'din artiştĭ şi condusă de D. Dinicu profes. al conservatorului, în fine banda de lăutarĭ a lui Ciolacu.

Séra la 8 parcul fù feeric iluminat cu globurĭ de diferite culorĭ. La acéstă serbare, ce a durat până nóptea târdiu, şĭ-a dat întêlnire ceea-ce a au avut bucuresceenii mai ales.

Jubileul „Tinerimei Române“. Marţĭ după amiadĭ a avut loc, la Ateneul Român, serbărea iubileului de 25 anĭ al societăţii „Tinerimea Română“. Alteţele lor Regale, din causa ploiei care a început la órele 2, au anunţat, că nu pot lua parte la serbare. Serbarea s'a deschis la órele 2 când fanfara reg. 1 de roşiorĭ a intonat Imnul regal. D. N. S. *Dumitrescu* preşedintele societăţii, ţinù o frumósă cuvêntare prin care arată importanţa, pe care o are societatea „Tinerimea Română“, şi espune resultatele pe carĭ le-a dat acéstă societate. Termină strigând: Trăiască familia Regală! D. *Adamescu*, secretarul general al ministerului de instrucţie, rĕspunde. După acésta se procede la împărţirea premiilor elevilor carĭ s'au distins la esamenele ce s'au ţinut în anul acesta.

Loviţĭ de trăsnet. Din *Gurghiu* ni-se scrie: In ḑiua de Constantin şi Elena pe la 1 óră p. m. s'au ridicat nisce norĭ grei dela méḑă-nópte, cu puţină plóie. Un grósnic trăsnet a lovit, în apropierea comunei Gurghiu, în locul ce se numesce Bercul Morii, pe 9 ómenĭ, adunaţĭ sub un arbore. Toţĭ căḑură la pământ cu vaete şi plânsete. La o biată fetiţă i-a trecut trăsnetul prin cap şi i-a despicat trupul, dinţii i-au sărit din gură. Cei opt rĕmaşĭ în viéţă sunt grav răniţĭ.

Pentru masa studenţilor românĭ din Braşov au întrat dela *Sentinela* instit. de economii şi credit din Satul nou *cor. 30*. Priméscă Onor. Direcţiune a Sentinelei cele mai vii mulţămite. Direcţiunea şcólelor medii gr. or. române din Braşov.

In amintirea lui Iordan Muntean. Precum este sciut, în luna Decemvrie a anului trecut petrecurăm la cele vecĭnice pe fericitul *Iordan Muntean*, fost asesor la scauuul orfanal şi protonotar comitatens onorar. Deja atuncĭ vice-comitele Braşovului Dr. Frideric *Jekel*, în raportul sĕu către comisia administrativă dtto 8 Decemvrie, luà următórea notiţă despre mórtea regretatului I. Muntean:

„In fine am onóre a comunica. că ḑilele acestea a rĕposat Iordan Muntean, fostul asesor la sedria orfanală şi protonotar onorar. Dela anul 1878 încóce a stat neîntrerupt în serviciul comitatului nostru ca vice-notar, pretor şi asesor orfanal. In recunóscerea meritelor sale fù numit protonotar onorar. A fost funcţionar fórte sîrguincios şi în tótă privinţa om de încredere. Rog comisia administrativă, a i-se eternisa la protocol memoria.“

Din raportul vice-comitelui presentat adunării generale municipale din 15 Maiŭ a. c. estragem următórele: — „Iordan Muntean s'a născut în Braşov la anul 1851. După absolvarea studiilor gimnasiale la liceul rom. catolic din Sibiiu, la anul 1872 se înscrise la facultatea de drept în Cluşiŭ, ér la anul 1878 avênd esamenul de stat administrativ şi cel juridic întrà în serviciul administraţiei ca substitut de pretor în comuna Feldióra, fiind ales în acelaşĭ an ca al II-lea vicenotar comitatens. La anul 1880 suplini postul unui asesor la sedria orfanală, ér la anul 1881 fù ales de asesor la oficiul orfanal.

„După un serviciŭ de 22 anĭ împlinit cu rar zel şi abnegaţiune, se pensionà la anul 1899 din causa sănĕtăţii sale sdruncinate, ér în Decemvrie a anului trecut rĕposà în Budapesta. Comitatul Braşovului pierde într'ênsul un amploiat fórte muncitor şi conscienţios. — In vecĭ amintirea lui.“

România la esposiţia de pescărie. Lucrările secţiunei românescĭ la esposiţia de pescărie dela Viena sunt continuate cu activitate. D. Gr. Antipa, comisar general, va pleca în acéstă privinţă la Viena pentru a lua diferite mĕsurĭ de organisaţie. D. Antipa va face acéstă călĕtorie cu prilegiul şederei sale la Peşta ca delegat din partea guvernului nostru pentru încheierea convenţiunei de pescuit dintre România şi Ungaria.

Cassa districtuală braşovénă pentru ajutorarea bolnavilor, va ţiné mâne Duminecă 8 Iunie 10 óre a. m. adunare generală estraordinară în sala cea mare a primăriei, la care adunare învită pe toţĭ delegaţii.

Concert militar. Mâne Duminecă séra mare concert militar la „*Pomul verde*“. Intrarea 60 b.

Cuvêntarea Regelui Carol la banchetul artileriştilor.

„Simt o viuĕ bucurie că mĕ găsesc
„în mijlocul oficerilor de artilerie, spre a
„serba împreună cu d-vóstrĕ memorabila
„aniversare dela Calafat.

„Cu adêncă emoţiune am ascultat pa-
„triotica cuvêntare rostită în numele între-
„gului corp ofiţeresc de artilerie şi prin
„care măréţa epocă a gloriosului nostru
„rĕsboiŭ este zugrăvită în colorĭ mişcătóre.
„Mulţumesc călduros pentru acéstă nouă
„dovadă de credinţă ca şi pentru frumósa
„reproducţiune a bateriei Carol, care o pri-
„mesc ca un dar fórte scump inimei Mele
„şi ca amintirea întâiei lupte de arti-
„lerie.

„Un sfert de véc a trecut de atuncĭ,
„neuitată Mi-a rĕmas ḑiua când puternicul
„glas al tunurilor nóstre rĕsuna pe ţĕrmu-
„rele Dunărei, vestind departe peste hota-
„rele ţĕrei, că césul neatârnării a sosit; cu
„un avênt vrednic de laudă regimentele de
„artilerie luptau apoi pe câmpiile din Bul-
„garia şi deschideau drumul la isbândă prin
„dĕrîmarea întăririlor dela Plevna, Rahova
„şi Vidin.

„Din sfărîmăturile acestor cetăţĭ, stro-
„pite cu sângele vitejilor noştri ostaşĭ, Ro-
„mânia s'a ridicat tare şi oţelită ca un
„stat de sine stătător, înconjurat de o au-
„reolă care vecĭnic va străluci în istoria
„Patriei.

„Artileria póte fi dér mândră de fal-
„nicul sĕu trecut, şi ţéra împreună cu Mine
„ne putem rĕzima cu încredere pe acéstă
„armă, care şĭ-a biruit un loc de căpetenie
„în armată. De a pururea oficerii de arti-
„lerie trebue sĕ fie geloşĭ de acéstă înaltă
„posiţie şi pĕtrunşĭ de datoria şi rĕspun-
„derea lor, mai ales în privinţa însemna-
tului rol la care ei pot fi chiemaţĭ pe câm-
„pul de luptă.

„Din partea Mea vĕ încredinţez de
„dragostea şi ocrotirea Mea, şi ca o do-
„vadă statornică a acestor simţĕminte am
„hotărît ca regimentul 1 artilerie, care a
„tras cel dintâiŭ tun, sub comanda Mea,
„asupra Vidinului şi singurul în fiinţă la
„suirea Mea pe tron, sĕ pórte de astăḑĭ
„înainte numele Meu.

„Regina dăruesce regimentului 2, al
„cărui stég M'a însoţit în tot timpul cam-
„paniei, portretul Meu esecutat câţĭ-va
„anĭ după rĕsboiŭ.

„Doresc că aceste distincţiunĭ sĕ arate
„într'un viitor mai depărtat, că artileria
„s'a desvoltat şi a crescut sub domnia Mea
„într'un mod aşa de repede, că Eu pot
„privi astăḑĭ cu mândrie 14 regimente şi
„că, în gloriosul rĕsboiŭ din 1877 am îm-
„părţit cu dênsa primejdiile, luptele şi is-
„bândele.

„Sigur fiind, că marea şi fericita epocă
„a reînvierei României este adênc întipă-
„rită în inima şi mintea tuturor, ridic pa-
„harul Meu în onórea artileriei, urându-i
„un viitor tot aşa de strălucit ca trecutul
„sĕu şi ca dênsa sĕ rĕmână de apururea
„podóba iubitei Mele armate“.

NECROLOG. Subscrişii cu inima întristată aducem la cunoscinţa tuturor rudeniilor, cunoscuţilor şi amicilor, cumcă prea iubitul nostru frate, unchiŭ şi moş

Patriciu P. Barbu

advocat, proprietar, membru fundator al „Asociaţiunei pentru literatura şi cultura poporului român“, director esecutiv al institutului de credit „Mureşana“.

după un morb scurt, şi grele suferinţe, împărtăşit fiind cu sfintele sacramente, a trecut la cele eterne Joi în 5 Iunie n. a. c. la trei óre diminéţa în al 62-lea an al etăţii şi în al doile an al vĕduviei. Astrucarea rĕmăşiţelor pămêntescĭ ale scumpului şi neuitatului nostru defunct, se va face Sâmbătă în 7 Iunie n. la 3 óre p. m. după ritul bisericei gr. catolice, în cripta familiară din loc. Fie-i ţĕrâna uşóră şi memoria binecuvêntată.

Reghin, la 5 Iunie n. 1902. Paraschiva şi Varvara ca surorĭ. Sofia şi soţul Petru Neagoş, Maria şi soţul Ioan Muntean şi Juliu cumnaţĭ şi cumnate. Sever şi soţia Eugenia, Enea, Flaviu şi soţia Artemis, Lucian şi soţia Elena, Rom, Rem, Parteniu, Maxim, Iacob, Constantin, George, Olimp ca nepoţĭ şi nepóte. Aurora, Patriciu, Eugenia, Ionel, Aurora şi Minerva că strănepoţĭ şi strănepóte.

„Pentru poporul din Câmpie“.

In prim articolul cu acest titlu din Nr. 20 dela 18 Maiŭ a. c. al revistei „*Erdélyi Gazda*“, ce apare în Cluşiŭ, se tractéză pe 7 colóne cestiunea îmbunătăţirii situaţiunei poporului din Câmpia Ardealului Fiind-că poporaţiunea din Câmpie este aprópe în totalitatea sa românéscă, şi în urmare se tractéză de viitorul ei, dăm pe scurt cuprinsul acestui articol, după „Revista Economică:“

Ni-se spune în numitul articol, că agricultorii din Câmpie duc o economie unilaterală şi că pĕmêntul s'a parcelat şi până acum prea mult. Poporul sĕrăcesce, emigréză şi se pustiesce. Mare parte a rĕmas fără vite de jug, pentru-că i-le-a spulberat séu contribuţiunea. séu cametele de câte 40—50% şi astfel abia îşĭ mai póte câştiga pânea de tóte ḑilele.

Se arată mai departe, că pentru pregătirea unui viitor mai bun pe séma poporului este neapĕrat de lipsă sĕ se încépă ceva, şi că nimica n'ar fi mai potrivit ca *înfiinţarea unei reuniunĭ în scopul culturei vermilor de mătasă, a albinelor şi pomilor, cum şi pentru introducerea unor ramĭ din industria agricolă.* Pentru tóte aceste în Câmpie este un teren nu se póte mai potrivit.

In fruntea reuniunii ar trebui sĕ se pună o astfel de persónă, care se se bucure nu numai de autoritate, ci în puterea oficiului sĕu sĕ aibă posibilitatea de a esecuta în deosebĭ disposiţiunile legii despre poliţia de câmp din 1894 şi disposiţiunile statutelor reuniunii ce s'ar înfiinţa.

Apoi încheie cu cuvintele: „...Décă am isbuti sĕ alegem de president pe vre-unul din proprietarii din Câmpie, lucrarea nóstră am puté-o duce la bun sfîrşit.... şi în 15—20 de anĭ am puté serba fără deosebire de confesiune şi naţionalitate iubileul înfiinţării acestei reuniunĭ“.

Atragem atenţiunea fruntaşilor noştri din Câmpie asupra necesităţii înfiinţăriĭ unei séu mai multor reuniunĭ agricole, pentru a nu perde din mână terenul încă priincios şi a nu scăpa ocasiunea de a ţiné poporul legat de noi prin firele intereselor economice. Şi aşa în Câmpie, pare că, nu e viéţă şi nu se desvóltă activitate aprópe pe nicĭ unul din terenele vieţii publice, şi în deosebĭ în ce privesce cestiunile economice.

Esamene.

Tractul Ludoşului, Maiŭ 1902.

Duminecă, în 1 Iunie st. n. a. c. sosind cu trenul de diminéţa în Murĕş-Ludoş, m'am dus, ca sĕ ascult şi eu sfânta liturgie în biserica nou zidită, care de câte orĭ o vĕd, totdéuna o admir atât pentru posiţiunea ei pe un loc ridicat, cât mai vêrtos pentru stilul frumos, în care este edificată. 'Mĭ va păré bine în tótă viéţa mea, că am făcut acest lucru, pentru-că pe lângă datorinţa creştinéscă, ce mi-am împlinit, mi-s'a dat ocasiune sĕ vĕd şi internul bisericei şi sĕ ascult cântările liturgice esecutate de corul tineretului şi copiilor de şcólă din M.-Ludoş. Biserica şi din lăuntru e fórte frumósă, éră scaunele şi stranele cantorale, fin lucrate şi colorate în faţa argintului, dau bisericei un aspect minunat. Iconostasul îl suplinesce un părete frumos împodobit cu icóne, încât ţi-se pare a nu se simţi lipsa unui alt iconostas. Podóba bisericei o fac şi două candelabre de bronz întraurite, cu câte 24 braţe pentru luminĭ, în preţ de 600 cor. Prestolul în altarul spaţios elegant îmbrăcat, pe care sĕ ridică un chivot frumos lucrat din lemn încunjurat de buchete de florĭ artificiale. Orĭ cine va vedé acésta sfântă biserică, nu va puté alta sĕ doréscă, decât ca noi Românii sĕ avem asemenea bisericĭ nu numai la sate, dér chiar şi la oraşe.

Ce privesce corul bisericesc, conducĕtorul acestui cor, care este d-l Vasiliu Morariu, merită laudă. „Cherovicul“ şi „cuminecariul“, în care s'au auḑit solurĭ de basso şi de sopran, precum şi celelalte cântărĭ, au stîrnit admiraţiunea tuturor celor presenţĭ. Un ce interesant: doi părinţĭ cu câte 3 copii ai lor, şcolarĭ, cântă şi ei alăturea în corul şcolarilor. Tóte cântările se esecută pe 3 vocĭ.

După acésta sĕ revin la obiect.

O mare bucurie am simţit, când după sf. liturgie P. O. D. protopop Nicolau *Solomon* din uşa s. altar vestesce, că esamenul cu şcolarii se va începe la 10 óre şi se va ţiné în s. biserică. Invită sĕ participe cât mai mulţĭ, dér cu deosebire părinţii copiilor sĕ ia parte la esamen, pentru-ca de-oparte sĕ cunóscă şi dênşii progresul copiilor în învĕţătură, ceea-ce le va fi spre mângăiere, de altă parte sĕ li-se procure şi copiilor bucuria de a-şĭ arăta acest progres după ostenéla de un an şcol. înaintea publicului şi a primi dela el o mică rĕsplată pentru diliginţă: laudă dela cei presenţĭ.

Punct la 10 óre mĕ present şi eu în s. biserică, unde toţĭ copiiĭ de şcólă, băeţĭ 46 şi fetiţe 33, erau îmbrăcaţĭ în vestminte de sĕrbătore. Părinţii lor şi public numĕros se adună. O fetiţă în cuvinte frumóse bineventéză pe P. O. D. protopop, ca preşedinte, ér un copil tot cu asemenea cuvinte întémpină publicul present.

După rugăciune se începe esamenul din Istoria sfântă, se continuă din Religiune și se închee înainte de amiadi cu l. română. Rěspunsurile precise și fluente din tóte aceste obiecte, au fost peste așteptare îndestulitóre. Declamațiunile rostite de elevi, cu ton înalt și la înțeles erau fermecătóre, eră câte-va cântări esecutate de școlari în două voci, te delectau.

Incheindu-se esamenul la 1 óră a. m. li-se spune copiilor, că după amiadi au sě se presente la 3 óre spre a-se continua esamenul din celelalte obiecte. Dér înainte de a-se depărta copiii, după eșirea din biserică înaintea publicului vesel de progresul dovedit, vrednicul învěțător Vasilie Morariu a ținut cu ei înaintea bisericei esercițiile corporale și de ordine; cu deosebire au escelat în formarea de colóne simple și duple, în mersul pe tact, pe când fetițele în două voci însoțiau pe elevi în marșul, lor cântând o poesie-marș. O deosebită plăcere a stîrnit în inimile tuturor celor presenți mișcările atât de regulate, ale micilor școlari.

După amiadi înainte de 3 óre copiii se adună de nou în biserică și până a-se începe esamenul, învěțătorul esecută cu ei mai multe cântări frumóse. La 3 óre se reîncepe esamenul din l. maghiară, s'a continuat cu matematica. Cele 4 operațiuni atât cu numerĭ întregĭ, cât și cu frângerĭ vulgare și decimale au fost lucrate de elevi și eleve cu cunoscință deplină și cu desteritate. S'a continuat din geografie, din istorie și din constituțiunea patriei, din fisică și din higienă. Rěspunsurile copiilor din tóte aceste obiecte au fost spre mulțămirea tuturor. Multă atențiune și plăcere a deșteptat în cei presenți dialogul predat de elevi: „Folosul meseriilor".

Esamenul s'a finit pe la $6^1/_2$ óre după amiadi, și deci timpul nu era înaintat și copiii prea obosiți, mai era încă mult material, din care școlarii ar fi dat dovedi, că sub harnicul învěțător Vas. Morariu au făcut progrese frumóse. Acest esamen îl pot numi cu tot dreptul: *esamen model.*

* * *

Comparând starea lucrurilor de-acum atât ale bisericei, cât și ale școlei din M.-Ludoș, cu cea înainte de venirea P. O. D. protopop acolo, nu pot trece cu vederea a nu face o mică reflexiune.

Inainte de venirea d-lui protopop N. Solomon în parochia M.-Ludoș nu erau nicĭ case parochiale, nicĭ școlă, încât credincioșii plăteau cele 5% după contribuțiune la școla de stat; nu era nicĭ biserică, decât o baracă de scândurĭ umilită. Acum sunt case parochiale rěscumpărate cu 2200 cor., biserică nouă fórte frumósă costând 30.000 cor., școlă binișor provědută cu recuisitele de învěțământ și tóte pregătirile pentru edificarea de școlă nouă încă în acest an.

In jurul bisericei și în fruntea caselor parochiale, pe unde mai înainte era ocol și staul de oi, adĭ se întinde un parc frumos și o grădină plantată cu pomi și viță de vie.

Nu mě pot destul mira, că pe când de pe airea lucrurĭ cu mult mai neînsemnate se dau publicității, și bine se face acésta ca esemplu de imitat, atâtea lucrurĭ frumóse și de interes public din M.-Ludoș nu s'au scos la ivélă în public. Causa, că nu s'a făcut acésta, e paremi-se modestia d-lui protopop, care a lucrat în tăcere și nicĭ când nu a vênat după lauda numelui sěu.

Incheiŭ cu mica observare, că pe când în M.-Ludoș, acest punct însemnat de pe țěrmurul Mureșului, dér amenințat precum se scie prin colonisările puse la cale, biserica și școla românéscă sunt binișor asigurate și sub egida lor și poporul român, a cărui stare materială nu o cunosc, se va scuti în cele sufletescĭ,—de dorit ar fi totuși ca și atențiunea și grija celor mai marĭ sě fie mereu țintită spre acest punct mai amnenințat al românismului.

Delacâmp.

B.-Huedin, 5 Iunie 1902.

Onorată Redacțiune! Imĭ i-au voie a-vě scrie ceva despre un modest esamen, ce s'a ținut în 1 l. c. în B.-Huedin cu elevii de confesiunea gr. cat. ai școlei civile de stat de aicĭ. Modest într'adevěr acest esamen, dér décă cumpănescĭ greutățile marĭ cu carĭ a avut sě se lupte catechetul acestei școle, trebue sě rěmâi mulțumit în suflet.

Nu intenționez a înșira něcasurile și neajunsurile cu care se luptă vrednicul preot George *Meseșan*, paroch în Molosig, administratorul filiei, bisericescĭ B. Huedin și ca atare și catechetul din vorbă, în partea strict administrativă a acestei filii, care în cadrele unui mic raport ca acesta nicĭ că a-șĭ puté-o face. E de ajuns sě amintesc, că mulțĭ dintre elevĭ nicĭ că sciau ceti românesce, nicĭ că pricepeau la începutul an. școl, fie și cei mai elementarĭ terminĭ, ca sě pótă esprima clar și la înțeles primele noțiunĭ din catechism, séu istoria biblică. Ce este însě póte și mai dureros, mulțĭ dintre elevĭ nu au avut nicĭ cunoscință de rugăciunĭ etc. dela casa părintéscă. Orĭ-ce Român de bine trebue sě se bucure, cu atât mai mult, că suntem lipsițĭ de fericirea de a avé școlă și biserică românéscă și așa nicĭ preot în loc, unde afară de vr'o 5 inteligențĭ românĭ se mai află vr'o 40 familii române, unde domineză și se manifesteză cu prea mare putere ideia „de stat unitar maghiar".

Inceputurĭ ca esamenul dela 1 Iunie în B.-Huedin risipesc întunerecul, nepăsarea și indiferentismul de până acum față de dorul de a-ne afirma mai cu tărie forțele nóstre naționale, spre a-le puté měsura cu ale asupritorilor, ca sě ne putem și noi asigura un viitor, și sě se ștérgă urmele rușinóse ale trecutului.

Aceste impresiunĭ a trebuit sě le capete orĭ-cine, care ar fi audit pe elevii de confes. gr. cat. cu ce precisiune — deși se luptau cu greutatea limbei — rěspundeau la diferitele întrebărĭ, care de multe orĭ trebuiau sě li-se pună elevilor și în l. maghiară. Când audiam astfel de întrebărĭ (în l. maghiară) mě simțiam adânc jignit în alipirea mea față cu ritul și credința nóstră strămoșéscă, aducêndu-mĭ aminte de sinistra ordinațiune a faimosului Wlassics, în care insulta atât de necruțător scumpa limbă a bisericei nóstre de ambe confesiunĭ.

Ca persóne oficióse, respective președinte al esamenului a fost M. O. D. Ioan Pop, protopop în Morlaca, care la încheierea esamenului într'o avêntată vorbire a arătat elevilor marea însemnătate a scinței morale și a religiei, cât de bun scut este pentru sufletul omenesc credința în Dumnedeu. In fine mulțămind și puțin numerosului public asistent, între care numěrăm pe d-l și d-na L. Savu, d-l I. Lucaciu învěțător, d-l C. Căciulă și alțĭ puținĭ, declară esamenul de închis.

In fine sě rugăm pe Atotputernicul, ca speranțele nóstre aședate pe base astfel clădite sě se realiseze cât mai curênd, ér cei care-șĭ pun puterile lor întru ajungerea acestora și cu deosebire a scopului de a ridica un lăcaș sfânt de biserică românéscă în B.-Huedin, sě fie ajutațĭ de virtutea curagiului și a bărbăției, a desinteresării și a statorniciei, căcĭ:

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere;
Unde-s doi puterea cresce
Și dușmanul nu sporesce.

Numai așa ne vom puté întări într'o fortărétă, care apoi sě resiste cu tărie neînfrântă atacurilor, ce nu înceteză a lovi în esistența nóstră etnică națională.

J.

Intêmpinare.

Făgăraș, 3 Iunie 1903.

Onorate d-le Redactor! In n-rul 111 a. c. al „Gazetei" corespondentul d-vóstră X. vě comunică din congregația comitatului Făgăraș între altele și aceea, că comisiunea permenentă a propus întreruperea de orĭ-ce pertractărĭ în cestiunea liniei ferate Făgăraș-Brașov, și că pentru o atare propunere am vorbit și eu.

Lucrul însě nu stă așa, ci cestiunea a fost că comitatul Făgărașului sě contribue cu 400,000 coróne la construirea liniei ferate dela Făgăraș la Brașov, a cărei concesionar este firma Mandl și soțĭ din Budapesta.

Linia acestei căi ferate este deja trasată și statorită dela Făgăraș la Șercaia, Șinca-veche până la valea Strâmbei, de aci prin pădure trece în drumul Vlădenilor și la Țințarĭ, Codlea, Ghimbav și Brașov. Pentru acoperirea speselor de clădire mai anii trecuțĭ a oferit orașul Brașov și cu deosebire Codlea sume însemnate, dér mai târdiu șĭ-au retras ofertele făcute, deși starea lor materială este neasěměnat mai bună ca a comitatului Făgăraș. Comitatul Făgărașului încă votase 400.000 coróne spre acest scop, după-ce însě nu a arătat că de unde póte acoperi acea sumă, ministrul a casat conclusul și a ordonat, ca sě se aducă nou conclus. Comisiunea permanentă a constatat și a propus că comitatul Făgărașului în împrejurările de adĭ nu mai póte contribui cu suma de 400.000 coróne.

Eu încă am fost și hotărit sunt pentru acésta constatare și propunere, deóre-ce acest sěrac comitat al Făgărașului a contribuit la clădirea liniei ferate Făgăraș-Avrig cu relativ enorma sumă de 400.000 florinĭ, ce a luat'o împrumut și pentru care trebue sě plătéscă amortisările în decurs de 50 de anĭ cu 1.200.000 florinĭ, ce nu aduc comitatului absolut nicĭ un venit, — și pentru calea ferată Făgăraș-Brașov ar trebui sě se încarce asupra comitatului alte 1.200.000 de coróne, ce nu ar însemna alt-ceva decât o totală și neprecugetată ruinare a comitatului, a cărui populațiune și așa mai nu mai este în stare sě suporte nenuměratele dărĭ și sarcinĭ publice marĭ.

Eu nu sunt în contra clădirei numitei linii ferate. Consorțiul Mandl și soțĭ séu orĭ și cine altul póte sě o clădéscă ca orĭ și când îi place. Comitatul nostru însě nu este în stare a contribui spre acest scop cu suma de 400.000 coróne cerute. Nu cei din alte părțĭ ale comitatului, ci noi cei de aicĭ din țéra Oltului scim și simțim, că în interesul poporațiunei de aicĭ este necesitate grabnică și neîncunjurabilă de tribunal și de direcțiune financiară în Făgăraș, apoi tot noi vedem și scim, că se pot pune la disposiție orĭ și când și localitățile necesare pentru acelea. — Așa stă lucrul. — Noi nicĭ pentru Mandl, nicĭ pentru Tandl, nu mai putem sě jertfim nimica.

După care rěmân cu tótă stima:

Dr. Ioan Turcu,
membru al comisiunei municipale.

Fundațiunea pentru Alumneul gr. or. român din Beiuș.

Direcțiunea institutului de credit și de economii „Victoria" din Arad a creat din sumele destinate pentru scopurĭ filantropice și culturalĭ un fond pentru susținerea și ajutorarea Alumneului diecesan gr. or. român din Beiuș — și spre acest scop a votat pe anul acesta suma de *500 coróne* cu scopul ca și pe viitor după putință sě doteze acest fond, care va purta numirea: *„Fundațiunea institutului de credit și economii „Victoria" din Arad.* Capitalul acestui fond depus în administrarea Consistoriului diecesan din Arad este neatacabil și numai venitul lui se póte întrebuința pentru scopurile Alumneului.

Considerând misiunea de mare preț, ce din punct de vedere al crescerei și culturii românescĭ pe lângă gimnasiul nostru din Beiuș o îndeplinesce acest alumneu de băețĭ, apoi considerând și lipsele materiale cu care a avut sě lupte tot-déuna dela înființarea lui; — hotărîrea direcțiunii institutului „Victoria" este vrednică de recunoscință generală și pentru acésta marinimósă hotărîre îi esprimăm adânc simțita nóstră mulțămită.

Senatul alumneului gr. or. român din Beiuș:

D. Negrean,
președinte.

Serate de-ale meseriașilor românĭ.

Joi la 29 Maiŭ n. c., localitățile „Reuniunei sodalilor românĭ din Sibiiu" s'au dovedit a fi prea puțin încăpětóre pentru numěrosul auditor, ce a asistat la a 5-a ședință literară din a. c. Ședința se caracteriséză prin program bogat și variat, conținênd afacerĭ curat meseriešescĭ, apoi afacerĭ literare, musicale, cu un cuvênt afacerĭ, ce contribue la cultura inimei și a minței.

Din sumarele ședințelor administrative cetite de notarul I. Apolzan, am reținut: frumósele contribuirĭ, ce s'au făcut în scurt timp la fondul „Masa învěțăceilor meseriașilor românĭ", la care s'au daruit până acum 144 cor., pregătirile, ce se fac în scopul arangiării în sěrbătórea Rosaliilor a unei producțiunĭ publice împreunate cu cântărĭ, teatru și joc. In studiu se găsesce piesa „O căsnicie", comedie în 3 acte; apoi cinstea revenită reuniunei prin asistarea representanților ei la sěrbarea sfințirei stégului Reuniunei de cântărĭ „Typographia", cum și împrejurarea că împlinindu-se anul de când Reuniunea, grație patronului ei I. P. S. Sale domnului archiepiscop Ioan Mețianu, se găsesce în localul propriu, comitetul a ținut sě facă radicale reparaturĭ de zidarĭ, flosterarĭ, văpsitorĭ, tinichigii etc. lucrărĭ sěvêrșite mare parte de măestri — membri ai reuniunei. Casa reuniunei acum se presintă cu totul în vestmênt sěrbătoresc. Se și cuvine acésta pentru o reuniune cercetată aprópe dilnic de numeroșĭ binevoitorĭ și sprijinitorĭ ai causei meseriașilor noștri.

După luarea la cunoscință a tuturor lucrărilor, notarul cetesce raportul diaristic, ce a apreciat ședința literară a 4-a, apoi apelul făcut către celelalte reuniunĭ surorĭ pentru trimiterea datelor statistice despre meseriașii din partea locului și despre mersul în a. tr. al afacerilor aparținětóre reunilor respective, apel, la care au rěspuns până acum reuniunea meseriașilor din Sebeșul-săsesc și cea din Sělište.

Luând apoi cuvêntul presidentul Reuniunii d-l Victor *Tordășianu* constată, că în luna Octomvie a. c. se împlinesc 10 anĭ dela aranjarea prin noi a primei esposițiunĭ din *industria profesională* și 35 de anĭ dela întemeierea Reuniunei. Scoțênd date din Anuarul I al Reuniunii privitóre la esposiția din 1892, arată progresele îmbucurătóre ce meseriașii noștri le-au făcut în cei din urmă 10 anĭ, atât ca numěr, cât și capacitate. Este drept, că deși nu avem măestri de sine stătătorĭ în Sibiiu pentru meseria de brutarĭ, perierĭ, strugarĭ, văpsitorĭ de vestminte, dogarĭ, întreprindětorĭ de zidirĭ, turnătorĭ de aramă (Gelbgiesser), tinichigii, olarĭ, mănușerĭ, pălărierĭ, fabricanțĭ de brânză, pieptenarĭ, căldărarĭ, corfarĭ, cuțitarĭ, hornarĭ, curelarĭ, argăsitori, salamagii, șelarĭ, tocilarĭ, funarĭ, sitarĭ, pânzarĭ, postăvarĭ, orologerĭ, těsětorĭ de lână, bărdașĭ, luminarĭ etc., dér avem în schimb numěroșĭ învěțăcei și sodalĭ, aplicațĭ la aceste meserii.

Presidentul nostru crede decĭ de sosit timpul, ca Reuniunea prin aranjarea unei a 2-a esposiții sě dee prilej meseriasiașilor nostri de a-șĭ arăta destoinicia și progresul ce l'au făcut după 10 anĭ. Acest lucru se va puté cu atât mai ușor realisa, cu cât „Reuniunea română de agricultura din comitatul Sibiiu", în programul sěu de lucru șĭ-a propus a aranja și încă în legătură cu Reuniunea nostră o esposiție a productelor din industria de casă (lucru de mână femeesc.)

Una din dorințele Reuniunii: de a avé în localul principal o icónă a *Maicei Domnului* cu *Christos pruncul in brațe,* într'adevěr artistic lucrată, șĭ-a aflat și ea realisarea. Firma Iosef Hofrichter's Sohn (institut de pictură religiósă) din Reichenau (Boemia), a dăruit adecă Reuniunii prin intervenirea d-lui Ieronim Preda, directorul librăriei archidiecesane, o prea frumósă icónă artistic lucrată pe pânză și în uleu, ce este o adevěrată podóbă a mobilarului din Reuniune.

Tóte acestea și multe altele premerse, corul brav al și mai bravului dirigent Candid *Popa* esecută frumos composiția „Fóie verde de trifoiu", de T. Popovicĭ, ear după aceea d-șóra Elena *Grindean* declameză poesia „Adio", de V. Alexandri; d-l Filimon *Dobrean* sodal cismar, predă anecdota „Țiganul la naș Ionaș", de „Sandu punga gólă"; d-șóra Ana *Ba-ei*, a plăcut în poesia „Sila". Drept variațiune, la punct 4 din program a urmat măestru de lăcătuș de curênd stabilit în Sibiiu, d-l Eremie *Furece*, originar din Budila, ne înfățișeză într'o frumósă limbă românéscă, peripețiile prin carĭ a trecut și în special insistă asupra faptului, că deși Român aprópe în tóte localitățile a ajuns sě fie șef de echipă (Werkführer). Intre lucrările de dênsul sěvîrșite între alte remarcă, că a lucrat $2^1/_2$ anĭ la 3 ferestri menite pentru mănăstirea

„Curtea de Argeş", a făcut apoi la *Levico* în Tirol o părechе de porţĭ în stil vechiu german cu preţul de 400 fl., ear altă păreche în stil Baroc cu preţul de 300 fl. cum şi unele modele, ce au fost espuse la esposiţia din Paris. De încheiere d-l Purece recomandă calfelor tinere a fi mîndri de meseria pe care au îmbrăţişat şi a face tot posibilul pentru a cerceta strĕinătatea. D-l Ioan *Balomiri*, sodal franzelar şi unul din fiiĭ învĕţătorului Balomiri din Balomir, ne predă poesia „Legenda", de Coşbuc; d-l Augustin *Bena*, cleric ne-a transportat în sfere musicale cu uvertura la V. Tell de Rossini, urmată de un vals şi câte-va doine românescĭ, esecutate la pian; d-l Valeriu *Grindean*, sodal cismar ne declaméză apoi poesia „Prigonitul", de D. T. T., tînĕrul Filimon *Dolorean* ne predă cu mult haz anecdota „Lungesce-i Dómne bólele", de „Sandu pungă gólă". A cântat după aceea d-l G. *Moga*, romanţa „De ce n'ai pace", de Georgescu, şi în fine corul a cântat un marş.

Frumósa serată s'a încheiat la 10 óre şi jum., când ne-am departat în frumósă ordine şi plinĭ de veselie pentru însemnatele progrese, ce reuniunea sodalilor noştri le face mereu.

„Baros".

Producţiunĭ şi petrecerĭ.

Hălchiu, Maiŭ 1902.

D-le Redactor! Dumineca în 12 Maiŭ a. c. inteligenţa şi tinerimea română din Hălchiu ca şi în anul trecut, aşa şi anul acesta sub conducerea harnicului paroch, precum şi a bravilor învĕţătorĭ a aranjat o petrecere, care pentru-ca sĕ fie pe cât de morală pe atât de instructivă în feliul ei, n'au cruţat nimic.

S'au cântat 2 cântărĭ frumóse pentru carĭ d-l învĕţ. Valeriu Cosma, ca conducător numai laude merită. S'au declamat apoi două poesii de tinerii: Ioan Olar şi George Muntean, din a căror predare s'a vĕdut că instruarea şi conducerea lor în bune mâni a fost pusă. Repeţite aplause au secerat d-l învĕţător Iordan *Curcubătă* prin cele 3 rolurĭ avute, anume prin cele 2 solurĭ, cântate cu sentiment precum şi prin monologul predat de d-sa s'a distins mult.

Ultimul punct din program a fost piesa teatrală „*Rosaliile*". Toţĭ şĭ-au jucat spre mulţumire generală rolurile. Parochul Teofil Roşca şi cei doi învĕţătorĭ şi-au dat tóte silinţele, ca piesa sĕ reuşéscă bine.

In pausă frumos şi corect s'a jucat şi jocurile naţionale „*Căluşerul*" şi „*Bătuta*".

C'un deosebit interes am asistat la acéstă petrecere, şi mărturisesc că n'am sciut ce sĕ admir mai mult: pe haruicii conducĕtorĭ séu pe cei ce-şĭ jucau rolurile.

Buna intenţiune a conducĕtorilor noştri, precum şi nobilul scop de a înfiinţa o bibliotecă şcolară, a atras un public numĕros din localitate şi jur, astfel că am înţeles, că pe lângă succesul moral şi cel material a întrecut prevederile tuturor.

Petrecerea cu joc, urmată după producţiune a decurs în cea mai bună ordine şi cu o vie animaţie până la diuă, când fiecare s'a depărtat la ale sale.

Doi Hălchienĭ.

*

— *Corul bisericei rom. gr. or. din Braşovul-vechiŭ* invită la petrecerea poporală împreunată cu dans, ce o va aranja Dumineca în *2 Iunie st. v.* (15 Iunie st. n.) 1902 diua întâiŭ de Rosalii, în sala hotelului „Central Nr. 1" din loc. Corurile se dirigeză de d-l Nicolae Oancea jun. Intrarea de persónă 1 cor.; pentru studenţĭ 80 b. Venitul curat este destinat pentru fondul corului dela biserica sfintei Adormirĭ din Braşovul-vechiŭ. Ofertele marinimóse se primesc cu mulţămită şi se vor chita pe cale diaristică. Bilete se află de vêndare la d-l N. D. Eremias şi séra la Cassă. Inceputul la 7½ séra.

Timpul.

Erna trecută a fost uşóră, zăpadă a fost fórte puţină. Poporul, când este érna uşóră, se teme că şi recolta din vară va fi slabă şi uşóră. Până acuma nu se scie cum va fi recolta din vara anului c. 1902.

Primăvara a fost rece şi secetósă, cu multe vênturĭ aspre. Anume Aprilie începênd de prin 9 (22) a fost de tot rece, cu vênturĭ aspre, cu zăpadă, cu îngheţ şi brumă. In Mai s'au pornit ploile, însĕ acestea au fost tot recĭ, şi frigul şi bruma ne au cercetat şi în luna lui Maiŭ. Munţi cei înalţĭ din Carpaţĭ sunt încă plinĭ de zăpadă.

Bucatele de tómnă sunt frumóse pe câmp, ér cele de primăvară sunt rĕmase tare înapoi din causa timpului nefavorabil. Recolta grădinilor, anume a pómelor este perdută; póme vor scăpa fórte puţine, numai ca prin urechile acului.

In legătură cu umblarea timpului din anul acesta dăm unele notiţe despre umblarea timpului dintr'o însemnare din bĕtrânĭ:

La a. 1814 în 28 Aprilie a nins tótă diua şi nóptea, încât s'a făcut o zăpadă mai mare de o jumĕtate cot, şi nu numai aicĭ (în Braşov), ci şi în Ardeal şi în ţéra românéscă, încât s'au stricat tóte pómele aicea. Şi a ţinut zăpada 6 dile până s'a topit.

La a. 1815 în 25 Aprilie éraşĭ a nins tótă nóptea şi a doua di fù un viscol fórte mare. A stat zăpada pe pămênt cincĭ dile.

La a. 1823 Octomvrie în 13 a cădut zăpada mai întâiŭ puţină, apoi la 16 dile a acestei lunĭ a cădut o zăpadă de o jumĕtate de cot şi a ţinut până la 17 ale acestei lunĭ; apoi s'a făcut éră vreme bună şi caldă diua.

In a. 1829 primăvara a fost fórte ploiósă, Aprilie şi Mai, ér în Iunie 20 şi 21 a nins şi a cădut piétră. Muscalii iernase în ţéra românéscă şi se făcuse o scumpete fórte mare, că ajunsese chila de grâu o sută de lei, şi mai mult.

La a. 1835 în 24 Octomvrie a cădut o zăpadă fórte mare şi a ţinut tótă érna ger şi frig până la Martie 1836. Apoi către sfîrşit fiind Pascile în 29 Martie au fost căldurĭ marĭ şi au sĕmĕnat ómenii. Şi era mare bucurie pe la grădinĭ, tóte arătau bine, aşa că pe la sf. George erau ceraşe, ca în vécul cel bun. Apoi a nins în 24 Aprilie şi a îngheţat, şi au rĕmas ceraşele de tot negre, au cădut tóte. După aceea au început nisce căldurĭ marĭ, cât se speriase ómenii. că nicĭ bucate nu se vor face. Er după aceea a mai dat Dumnedeu ploi şi s'au îndreptat câmpurile şi cucuruzele, de care nu era nicĭ o nădejde. S'au făcut multe bucate.

A. 1853. Tótă érna din anul 1853 a fost numai cu rouă ca tómna cât spuneau ómenĭ de 80—90 de anĭ, că aşa ceva nu au mai pomenit.

La a. 1876 în 8 Mai a dat Dumnedeu o plóie rece, apoi şi zăpadă Vinerĭ spre Sâmbătă în 9 frig de a şi îngheţat, apoi Sâmbătă spre Dumineca în 10 Mai st. v. frig şi brumă mare, cât ceraşele, merele, perele şi tóte pómele au degerat şi s'au înegrit. Nu numai pómele şi ceraşele s'au stricat, dér şi cucuruzele, carĭ au fost mai rĕsărite, şi pădurile, nucile, picioicile, fasolea, tot ce a fost mai plăpând, încât se părea că a ars focul.

La a. 1892/3 a fost iérnă fórte grea, zăpadă multă. In ajunul botezului d-lui Christos a fost o furtună séu viscol fórte mare cu ninsóre, încât preoţii numai cu mare greutate au putut umbla cu sfântul botez.

La a. 1895 în 5—7 Octomvrie v. a cădut o zăpadă mare. Pomii au fost cu frunza pe ei, mulţĭ pomĭ s'au rupt şi s'a făcut mare stricăciune şi mare pagubă pe la grădinĭ.

La a. 1901 fiind pomii înfloriţĭ în nóptea de sf. George, adecă la 23 Aprilie v. a cădut o brumă grósă şi a fost timpul tot rece. In nóptea de 1 Mai v. a cădut éraşĭ o brumă grósă, aşa că tóte pómele s'au stricat.

S.

ECONOMIA.

Folósele unei bune arăturĭ şi a ogórelor de iérnă.

(Fine.)

Am spus mai sus, că pămêntul are trebuinţă de aer. Ce rol póte juca aerul în pămênt?

Este un fenomen fórte important, care se petrece în pămênt, însĕ acest fenomen nu se manifestă de cât în pămêntul aerisit prin arăturĭ, pe când în acel ne arat, întărit, nu se ivesce.

Precum scim, plantele au trebuinţă sĕ găséscă în pămênt câte-va elemente necesare desvoltărei lor; unul dintre aceste elemente are un rol preponderant în alimentaţia plantelor, şi anume azotul sub formă de nitrat.

Pentru-ca azotul aflat în pămênt sĕ pótă fi transformat în nitrat, formă sub care el devine asimilabil plantelor, trebue ca pămêntul sĕ întrunéscă anume condiţiunĭ, carĭ favoriséză seria de transformaţiunĭ chimice, prin carĭ trece azotul până când atinge ultima sa transformare în nitrat, formă, precum am dis, ce trebuie sĕ însuşéscă azotul spre a servi de aliment plantelor.

Etă cum se petrec lucrurile. Acţiunea aerului atmosferic asupra materiilor organice, asupra gunóielor de materii vegetale: frunde, crăcĭ, paie, etc. este cunoscută; oxigenul aerului oxidéză fórte repede aceste materii expuse la aer şi la umedélă, le pune în fermentaţie, ér azotul lor se transformă în amoniac (ţiperig) al cărui miros se simte adese-orĭ în apropierea gunóielor în fermentaţiune.

Acésta este prima fasă a transformării azotului. Amoniacul la rêndul sĕu e supus altor transformaţiunĭ succesive, până când azotul sĕu se transformă în fine în nitrat. Prin concursul căror factorĭ se operéză aceste nouĕ transformărĭ?

Mulţĭ invĕţaţĭ s'au ocupat cu studiarea acestei cestiunĭ, dér onórea descoperirei, că nitrificaţiunea se produce sub influinţa unor fermenţĭ, unor microorganisme séu bacterii, revine învĕţaţilor Schloesing şi Muntz descoperire complectată mai târdiu de învĕţatul rus Winogradsky, care a reuşit sĕ demonstreze că gratie esistenţei acestor organisme în pămênt, amoniacul e transformat mai întâiu în acid nitros, care acid la rêndul sĕu, e transformat prin intervenirea altui soiŭ de bacterii în nitrat.

Cercetările urmate asupra modului de a trăi a acestor organisme au putut precisa condiţiunile favorabile desvoltărei lor, şi s'a constatat, că activitatea fermentului nitric depinde de condiţiunile următóre: 1) aerul atmosferic sĕ circule cu înlesnire în pămênt; 2) pămêntul se conţie o cantitate de umedélă suficientă; 3) pămêntul sĕ posédă o materie azotósă nitrifiabilă (cum este bălegarul); 4) sĕ nu fie un exces de acid în pămênt; 5) temperatura solului sĕ fie între 10 şi 45 grade.

Din acésta resultă, că spre a îndeplini cele două condiţiunĭ dintâiŭ, trebue pe de o parte sĕ afînăm cât de bine pămêntul prin arăturĭ, spre a înlesni aerisirea sa şi a permite apelor pĕtrunderea lor în pămênt, procurându-i umedéla necesară nitrificaţiunei; ér pe de altă parte, sĕ arăm cât de adênc, spre a permite escesului de apă de a se scurge la fund, căcĭ alt-fel, în pămênturile cu subsolul impermeabil, apa ne putêndu-se scurge, îmbuibéză pămêntul, gonesce aerul din golurile, ce le ocupă, şi prin urmare, fermenţii ne mai putênd lucra, nitrificaţiunea e oprită.

De asemenea în pămênturile uscate, nitrificaţiunea se opresce cu totul. Acésta se esplică prin faptul că, precum am arătat mai sus, nitrificaţiunea fiind resultatul unei oxidaţiunĭ, acéstă oxidaţiune nu se produce, decât în contactul umedelei. Decĭ când activitatea nitrificaţiunei se opresce, causa nu este, că nu mai esistă fermenţĭ în pămênt, dér că condiţiunile favorabile desvoltărei lor nu sunt întrunite.

S'a mai constatat, că nitrificaţiunea e slabă nu numai în pămênturile tarĭ, prin carĭ nu pĕtrunde aerul cu inlesnire, dér chiar şi în pămênturile bogate în materii organice, când aceste pămênturĭ sunt acide, cum sunt acele de pădure. Ele nu pot produce nitrate, de óre ce fermenţii nitricĭ nu funcţionéză decât în terenurile presentând o mică reacţiune alcalivă. Dér nicĭ acéstă alcalinitate a solului nu trebue sĕ fie esagerată, căcĭ în acel cas nitrificaţiunea ar înceta.

De aceea, spre a combate excesul de aciditate al solurilor acide, se rĕspândesce pe ele var séu marnă. Asemenea, când se rĕspândesce urina vitelor pe câmp spre a-l îngrăşa, e bine sĕ o îndoescĭ cu apă, spre a-i micşora puterea ei alcalină, căcĭ cum vĕdurăm, nitrificaţiunea ar înceta, ér amoniacul din urină în loc de a se transforma în nitrat, s'ar degagea în mare parte în atmosferă şi s'ar perde fără nicĭ un folos pentru agricultor.

In fine, în privinţa temperaturei cea mai favorabilă organismelor pentru nitrificaţiunea azotului din pămênt, d-rii Schloesing şi Muntz au constatat, că formaţiunea acidului azotic séu nitric nu începe de cât dela 10 grade, şi că maximul activităţei fermenţilor se manifestă la 37 grade, de acilea în colo merge scădênd până la temperetura de 55 grade, când se opresce cu totul.

(„Agrarul") **N. St. Cesianu**

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

Nr. 3999—1902

PUBLICAŢIUNE

referitóre la proiectele pentru măsurarea dării de venit cl. III pro 1902-1904 şi despre ordinea pertractărilor comisiunei pentru măsurarea dării. Aceste proiecte sunt espuse pentru a fi luate în vedere din partea publicului.

Din partea subsemnatului oficiu de dare orăşenesc sĕ aduce la cunoscinţă generală că în urma rescriptului direcţiunei financiare reg. ung. cu Nr. 2292-/III—1902 proiectele pentru măsurarea dării de venit cl. III. *în sensul §-lui 18 al art. de lege XLIV/883 sĕ pot lua în vedere de orĭ-cine la acest oficiu* **timp de 8 dile** *adică dela* **9 Iunie până inclusive la 16 Iunie** *a. c.*

Contra acestor proiecte se pot face eventuale escepţiunĭ atât referitor la darea proprie, cât şi referitor la darea altor persóne. Escepţiunile, până la începerea lucrărilor comisiunei pentru măsurarea dării, sĕ fac la direcţiunea financiară reg., éră mai târdiu, la însaşĭ comisiunea pentru măsurarea dării.

Mai departe sĕ aduce la cunoscinţă, că comisiunea pentru măsurarea dării va statorii acéstă specie de dare ca for pe I-a instanţă în şedinţele, ce se vor ţine în sala cea mică din casa Sfatului la dilele mai jos însemnate începênd totdéuna dela ½8 óre a. m.

Şedinţele comisiunei pentru măsurarea dărei fiind publice, la acele póte lua parte orĭ care solvent de dare.

Contribuabiliĭ, se fac atenţĭ, în propriul lor interes, de a se presenta punct ½8 óre; căcĭ décă comisiunea a trecut cu pertractarea peste posiţiile sub carĭ ocur dânşii, atuncĭ observările contribuabililor respectivĭ nu se mai pot lua în considerare şi astfel darea pentru cei întârziaţĭ, sĕ statoresce numai pe basa datelor, ce au stat comisiunei la disposiţie.

Pertractarea referitóre la diferite grupe de meserii, sĕ va ţine în dilele şi în ordinea arătată mai la vale şi anume:

Ordinea pertractărilor

înaintea comisiunei orașului Brașov pentru statorirea dării pe anul 1902:

In **17 Iunie** (posițiile 1—67): Lemnarii, măsarii, aurarii.

In **18 Iunie** (posițiile 68—157): Móșele, tinichigii (instalatorii de conducte de apă), bărbierii, păpucarii.

In **19 Iunie** (posițiile 158—243): Păpucarii, cismarii, mașiniști de treerat, fabricanții de bombóne și confetarii.

In **20 Iunie** (posițiile 244—412): Birjarii, năsiparii, cărăușii.

In **21 Iunie** (posițiile 413—476): Fotografii, strungarii, zugravii (de odăi și de firme), poleitorii, ștrefarii, artiștii de tablouri, meșterii de zidit, preparatorii de planuri de zidit.

In **23 Iunie** (posițiile 477—544): Petrarii, proprietarii și arêndașii de scalde și de școle de înotat, preparatorii de midere, farmaciștii, vêndĕtorii de parfumuri, putinarii și pălăriérii.

In **24 Iunie** (posițiile 545—602): Comersanții de mobile, perierii, urloerii, mănușarii, rotarii, ferarii, fabricanții de trăsuri, grădinarii, bordelarii, petrarii, pardositorii, tocilarii, funarii, împletitorii de coșuri, cioraparii și ferarii.

In **25 Iunie** (posițiile 603—665): Compactorii, tipografiile, împărțitorii de cărți, librarii, împrumutătorii de cărți, negutătorii de hore, negutătorii de póme și vîndĕtorii de verdețuri.

In **26 Iunie** (posițiile 666—786): Vîndĕtorii și comersanții de lapte, unt și brânzeturi, negutătorii de pesce și negutătorii mici.

In **27 Iunie** (posițiile 787—855): Greislerii, postovarii; comersanții: de ape minerale, de vinuri, de pielărie, de mobile, negustorii de așternut de pat, magazinele de cahal, de chipuri și de mobile de fer.

In **28** și **30 Iunie** (posițiile 856—962), și **1 Iulie** (posițiile 963—1012): Comersanții: de papucăria, de óse, producenții de lână crudă, negutătorii de lemnăria, negustorii de cai, industriașii de albituri, de pălării femeesci (modistele) și de lucru de mână, de modă, de manufacturi, de marfă eftină, de marfă cu riful, de lux, de coloniale și delicatesuri, bolte cu mărfuri mestecate. Comersanții: de spirt denaturat, de haine de modă bărbătesci și femeesci, de óuă și sticlăria, de mărfuri de cuhnă, comersanții de ferărie, de sare, de tutun și diverse mărfuri de tutun, comersanții de mașini de cusut, de biciole, de grâne și de acid carbonic.

In **2 Iulie** (posițiile 1012—1054): Fabricile: de pielăria, asfalt, cement, oțĕt, oleiŭ, ferĕstrĕu, mașini, lăcătarii de mașini, fabrici de mașini și de mobile de fer, de licheur, parchete, petroleu, postavuri, negustorii de postavuri, fabricanții de postavuri, fabrici de săpun, de scaune, fabricanții de matrațe, de drot, de oțĕl, fabrici de țiglă, de gaz și casele de amanetare.

In **3, 4** și **5 Iulie** (posițiile 1055—1228): Cei-ce dau vipt, intreprenorii de hrănire, cârciumarii, (tot-deodată și greislerii), proprietarii de cârciume, vîndĕtorii de beuturi, ospĕtarii.

In **7 Iulie** (posițiile 1229—1294): Cafegii, cârciumile firmei Friederik Czell și fii, vîndĕtorii de beuturi din acelea, precum și fabricele lui de bere și cea de spirt.

In **8** și **9 Iulie** (posițiile 1295—1374): Măcelarii, cârnățarii, fabricanții de salam, tăietorii de miei și cojocarii.

In **10 Iulie** (posițiile 1375—1426): Cojocarii și tăietorii de miei, vîndĕtorii de făinarii, mori: de artă, de piuă, (proprietarii și arêndașii), lăcătușii.

In **11 Iulie** (posițiile 1427—1477): Spălătoresele, orologierii, opticii, meșterii de organe, medicii.

In **12 Iulie** (posițiile 1478—1529): Advocații, notarii publici, remunerațiunile curatoriale, esecutorii, conducĕtórele asilelor de copii, învĕțătorii privați, profesorii de musică și de limbi, învĕțătorii de dans, institutele de crescere.

In **14 Iulie** (posițiile 1530—1590): Brutarii, turtarii.

In **15 Iulie** (posițiile 1591—1640): Curățitorii de umblători, hoheriul, împrumutătorii de bani, schimbătorii de bani, băncile, tăetorii de pile, căldărarii, aramarii, cusătorese și croitorese de haine femeesci și școlele de cusut și de lucru de mână și croitorii.

In **16 Iulie** (posițiile 1641—1682): Croitorii, espeditorii de poștă și alți espeditori, curelarii, producenții de sodă, pânzarii, întreprisele de înmormêntări, argăsitorii.

In **17 Iulie** (posițiile 1683—1774): Agenții: prin case, voiajori, voiajori comerciali și de asigurare.

In **18 Iulie** (posițiile 1775—2038): Instalatorii de apăducte, Gottceberii, țiganii musicanți, musicanții orășănesci, arêndașii de moșii.

In **19 Iulie** (posițiile 2039—2064): Sculptorii, conducĕtorii de afaceri, inginerii antreprenori, antreprisele de beton, de asfalt, scóterea gunoiului, transportarea petrișului și transportarea de lemne, întreprinderi de lemnării, de cumpĕrat păduri, de zidiri, presentări ocasionale și posițiile supletorii.

Comisiunea pentru măsurarea dării esamineză în ordinea statorită fasionările solvenților de dare și proiectele pentru măsurarea dării pregătite de direcțiunea financiară reg. și pe basa acestora și cu considerațiune la esceptiunile făcute de solventul de dare însuși, sĕu de alt-cineva, sĕu de representantul erarial precum și pe basa altor date ce eventual sunt la disposiție statoresce suma de dare a fie-cărui solvent de dare, carea încă în decursul ședinței o induce în consemnarea de dare respectivă și totdeodată și publică decisul sĕu în acesta privință.

După publicarea decisului din partea comisiunei, solvenții de dare interesați au dreptul încă în decursul ședinței a sĕ pronunța decă în acéstă afacere voesc a *recura* la comisiunea pentru reclamațiuni, și decă da sĕ arete și motivele în privința acésta.

In sensul de mai sus póte sĕ se declare ori-care dintre solvenții de dare presenți, și anume, nu numai în propriul sĕu interes, ci și în interesul altuia decă crede că în suma de dare statorită pentru sine sĕu pentru altul află vre-o disproporțiune.

Pentru motivarea în scris a recursului unui recurent, care a fost present la pertractare, sĕ acórdă un termin de 8 ḑile socotit dela publicarea decisului.

Acel solvent de dare, care n'a fost de față la pertractarea afacerei sale din partea comisiunei póte face recurs în contra decisului comisiunei în termin de 15 ḑile dela afișarea consemnării solvenților de dare pe pórta dela casa de ședințe a comisiunei.

Acest recurs sĕ înainteză la direcțiunea financiară reg.

In acele casuri, în cari, comisiunea pentru măsurarea dării a decis urcarea dării peste suma proiectată de direcțiunea financiară reg., interesantul, nepresent la publicarea decisiunei în afacerea sa, e de a sĕ încunosciința despre acésta separat și cu adeverință de intimare prin o resoluțiune în scris, cu adausul, că intenționând a recura contra acestui decis, recursul în acéstă privință are a și-l înainta în scris în termin de 8 ḑile dela înmanuarea resoluțiunei la referentul de dare sĕu la substitutul acestuia.

Acei solvenți de dare însĕ, cari nu locuesc în comuna (orașul) în a cărui consemnare li s'a statorit darea și n'au fost presenți la ședință, se vor încunosciința despre decis în scris, ér contra acestuia 'și pot înainta eventualele lor recurse la direcțiunea financiară reg. în termin de 15 ḑile dela primirea resoluțiunei.

Recursul nu împedecă încassarea dării statorite; decă însĕ suma de dare. ce constitue obiectul recursului e mai mare decât cea din anul precedent, — apelația pentru diferința acestor douĕ sume are loc întra — dominium.

Partidele solvente de dare pot ridica incuse verbal sĕu în scris contra decisiunilor comisiunei pentru reclamațiuni.

Astfel de incuse sunt a sĕ înainta la direcțiunea financiară în termin de 15 ḑile dela intimarea decisiunei dela comisiunea pentru reclamațiuni; asupra acestor incuse decide tribunalul administrativ reg. ung.

Incusele n'au putere de suspens (§. 34 Art. de lege XLIV ex. 1883).

Brașov, 6 Iunie 1902.

Oficiul de dare orășănesc.

Nr. 3999 - 1902.

PUBLICAȚIUNE.

Pentru stabilirea contribuției după următorele venite pe anul 1902.

După §§. 16 și 18 art. de lege XLIV. din anul 1883 se aduce la cunoscința publică, că On. Direcțiune de finanțe r. u. din loc a trimis catalogurile la oficiul de dare orășĕnesc pentru stabilirea dărei, și anume:

1. Catalogul repartisărei dărei, de pământ, care conține pe toți proprietarii de pământ.

2. Catalogul după darea de chiria caselor și împărțirea lor după categorii.

3. Catalogul dărei după câștig, cl. I. și II, conținênd stabilirea dărei meseriașilor, cari lucréză fără calfe; a calfelor de meseriaș, diurniști, servitori etc. cum și a proprietarilor de case și capitaliști din cl. II.

4. Catalogul contribuției după venit cl. IV, conținênd pe toți aceia, cari sunt angajați cu salar anual, cum și amploiații de stat, municipii comunali și privați, servitorii, cari au pensie de grație.

5. Catalogul partidelor, cari sunt obligate la contribuția după interese de capital și rente.

Aceste catalóge sunt puse la disposiția fiă cărui contribuabil în decurs de 8 ḑile, adecă *dela 5 Iunie până inclusiv la 12 Iunie 1902 st. n. dela 8 óre până la 12 óre a. m.*, la oficiul de dare orășĕnesc.

Contra sumelor de contribuția stabilite în aceste catalóge, pot recura contribuabilii și anume:

a) Acei contribuabili, cari au fost deja taxați cu vre-o dare din cele specificate și anul trecut, în decurs de 15 ḑile, adecă până inclusive **26 Iunie st. n. a. c. 1902.**

b) Acei contribuabili, cari pentru prima-óră sunt taxați cu vre-o categorie de contribuția. Din catalógele indicate în decurs de 15 ḑile, dela ḑiua în care li-sau înscris în fóia de dare sumele ce au a plăti.

Recursul este a se adresa la On. comisie administrativă prin on. Magistrat orășĕnesc. Recursurile date după espirarea acestor termine, se vor respinge, ca întârḑiate.

Tot-odată se provócă toți contribuabilii sĕ se presente la eficiul de dare cu fóia de contribuția pentru a-se scrie în fóiă câtă contribuția au sĕ plătéscă.

Brașov, 4 junie 1902.

552,1—2 *Oficiul de dare orășănesc.*

PUBLICAȚIUNE.

Pentru predarea în intreprindere, regularea apaductului din strada principală a comunĕi Zêrnesci (comitatul Făgărașului), a rîului dinaintea edificiului școlei române, precum și pavarea trotoarului din acea stradă, se va ține licitație publică cu oferte și verbal, **Luni în 9 Iunie a. c. st. n. la 10 óre a. m.** în cancelaria oficiului comunal.

Licitația va fi publică, dér și cu oferte închise, pe basa condițiunilor, cari sunt depuse și se pot vedé, tot-déuna dela 8—12 óre a. m. în cancelaria primăriei comunale.

Tot deodată se face cunoscut, că ofertele provĕḑute cu timbrul de 1 corónă și sigilate, au a se preda la casa primăriei comunale, necondiționat până la 10 óre înainte de licitație.

Ofertele au sĕ conțină în textul lor, suma oferită, numele și locuința oferentului și declarația că cunósce cuprinsul condițiunilor de licitare.

Zêrnesci, în 28 Maiŭ 1902.

Ioan Voda notar (550,2—3) *Ioan St. Coleșiŭ* primar.

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.